

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Anul XIII
34 (434)
Sâmbătă
22 august
1970
8 pagini
1 leu

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

23 AUGUST

Sărbătoarea națională a țării noastre are semnificații noi, astăzi, când după 26 de ani de la eliberare, numele României s-a înscris în istoria contemporană cu prețioase contribuții la eforturile de pace ale lumii, de construcție, de înțelegere și respect între popoare, în aceste vremi încă atât de convulsiolate, când pericolul forței încă mai stăruie, când focarele de război n-au încetat să existe.

Cite dificultăți a avut de învins poporul nostru după un război distrugător, după ce dăduse sacrificii imense pentru înfringerea fascismului, câtă putere de muncă și abnegație a depus el pentru renașterea sa socială și națională, pentru edificarea unei societăți menită să înlăture inegalitatea brutală, sărăcia, suferințele, înapoierea, toate acestea au însemnat și înseamnă dovezi istorice de transformare, care în biografia intimă a fiecărui cetățean participă la evenimentele de răscruce ale patriei noastre socialiste. Aici și nicăieri altundeva, în împlinirea îndatoririlor față de propria lor țară, în dragostea față de destinul și demnitatea ei trebuie căutată măsura cu care cetățenii noștri înțeleg și știu să cîntărească rostul lor în lume, legătura lor fundamentală cu aspirațiile cele mai nobile de pace și progres ale omenirii de azi.

N-am avut o istorie ușoară, trecutul arată că n-a fost nefericire dezlănțuită în jur care să nu ne atingă și să nu ne revolte și pe care să nu încercăm cu puteri eroice să o învingem și să o depășim.

Poate și măsura noastră în cuvinte își are izvorul în istoria neîntreruptă de dirzenie și omenie a poporului nostru, de încredere în cele mai raționale căi ale umanității. Cuvintele noastre caută mereu măsura faptelor. Și faptele României socialiste, în ceea ce a construit ea pentru poporul său, în ceea ce a întreprins ea pentru respectul între popoare și pentru pacea lumii, pentru izbînda ideilor socialiste și a adevărurilor marxist-leniniste, stau mărturie a sincerității cu care venim azi să ne sărbătorim ziua eliberării, ziua istoriei noastre noi. Azi, când ne știm uniți așa cum sintem uniți, într-o țară pe care am construit-o zi de zi, pe care o construim mai departe, cu maturitate politică și cetățenească, călăuziți de puternicul nostru partid comunist în frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, avem deopotrivă conștiința limpede a drumului istoric parcurs în ultimii 26 de ani cit și conștiința marilor răspunderi, nu mai puțin istorice, care ne stau în față. Ziua de 23 August a fost pentru noi o zi crucială nu numai în 1944, devine crucială în fiecare an, ne cîntărim faptele, realizările, și de la punctul lor cel mai înalt înțelegem să ne continuăm efortul de muncă, de talent, de putere creatoare. 23 August este o dată fundamentală pentru destinul țării și pentru destinul fiecăruia în parte.

LUCEAFĂRUL

Ordinul de atac

— Unde erai în ziua de 23 August 1944?

— În ziua aceea eram la Ulmeni, lângă Oltenița, unde se afla batalionul nostru de instrucție. Trupa nu citea ziare și nu asculta radio, totuși, în mare, sensul evenimentelor nu ne scăpa. Mi-aduc aminte că aveam comandant de companie un sublocotenent proaspăt, promoție de război, venise la noi primăvara direct din școală, cu gradul de plutonier adjutant. Un bucureștean nelineștit de soarta familiei lui, în acele vremuri de cotitură, părinți mai bătrîn decît mine cu zece ani, deși eram cam de aceeași vîrstă. Am făcut, ca să zic așa, cunoștință într-un moment greu pentru amîndoi. Bucureștii tocmai fusese bombardat de americani și eu mă aflam în el pentru o noapte, după ce părăsisem batalionul care tocmai trecea pe lângă capitală, în drum spre Oltenița, nu fără știrea plutonierului șef de cancelarie. Dimineața, după bombardament, înainte de a pleca spre gară, trec pe la redacția ziarului „Evenimentul zilei”, unde cu un an înainte, în timpul concediului militar de patru zile, paginasem singur, la ora unu noaptea, știrea cu căderea lui Mussolini și n-am apucat bine să-mi revad cunoștințele și să citesc, lacom, telegramele de presă, că pe ușă intră un fel de ofițer după înfățișare, dar cu grade de adjutant și întrebă cu privirea căscată, cine e Preda Marin. Îi răspund că eu sînt și prins de un presentiment mă ridic și îl însoțesc afară. Îmi cere socoteala de ce am părăsit eșalonul. Îi răspund că la ora cînd eșalonul nostru trecea prin București—Triaș, compania mea avea ca locișitor de comandant pe plutonierul șef de cancelarie, de la care m-am învoit.

- Arată biletul de voie.
- Mi-a dat drumul fără bilet de voie.
- Cu condiția ca dumneata să te prezinți la unitate. De ce nu te-ai prezentat.
- Din pricina bombardamentului.
- Ai pățit-o, zice. Nu trebuia să pleci fără bilet de voie.

M-am înfuriat. Eram nevinovat. Înțelegerea mea cu plutonierul nu suna cum zicea acest adjutant. Aveam bilet de voie, dar nu trebuia să-l arăt fiindcă maiorul comandant dăduse ordin ca nimeni să nu rămînă în București sub pedeapsă de trimitere în judecată. Știam însă și eu și plutonierul că maiorul nu mai comanda de fapt batalionul și că la Oltenița ne aștepta alt comandant.

Văzînd nepăsarea mea, viitorul sublocotenent se uită la mine cu albul ochilor înspăimîntat. Dar pentru alte motive, cum avea să-mi dau seama. Locuia pe lângă gara de

in fiecare săptămîna
marin preda
răspunde la o întrebare

Nord, care fusese distrusă de bombardament. De-ai-a sosise din Oltenița, dar nu avusese curajul să se ducă înlîi acasă, venise, ca un prost, înlîi după mine.

S-au scurs după aceea cîteva luni, timp în care, atît cît permitea diferența de grad, ne-am împrietinit. Nu era nici mai presus, dar nici mai prejos decît oricare ofițer din promoția și din tagma lui. Evenimentele însă îl țineau în stare de așteptare nelineștită, mica lui persoană resimțea presiunea lor mare și cînd eram numai noi doi, să nu ne-audă plutonierul, mă întrebă ce cred.

- Voi, ziaristul, zicea, știți multe!
- Da, noi demult, îi răspundeam, de anul trecut, de cînd a căzut Mussolini, știau că o să cadă și Hitler.
- Da, dar ce-o să se aleagă de armata română?
- De ce numai de armata română? Restul oamenilor n-au soartă?

IN ACEST NUMĂR:

Mărturie îmi stă tinerețea
Evocări de Victor Eftimiu

Frumoasele priveliști
din Țara de Sus
de Alecu Ivan Ghilia

Despre sentimentul naturii
de Teodor Mazilu

Spectacol popular
la Giurgiu
de Marin Sorescu

cronica
pietonului

Flori

Mai mult decît celelalte luni ale verii, august a devenit pentru noi luna florilor. Florile păcii și ale speranței. Luna în care florile au memorie și ne devin mai întime, n-au numai rost de podoabă și decor.

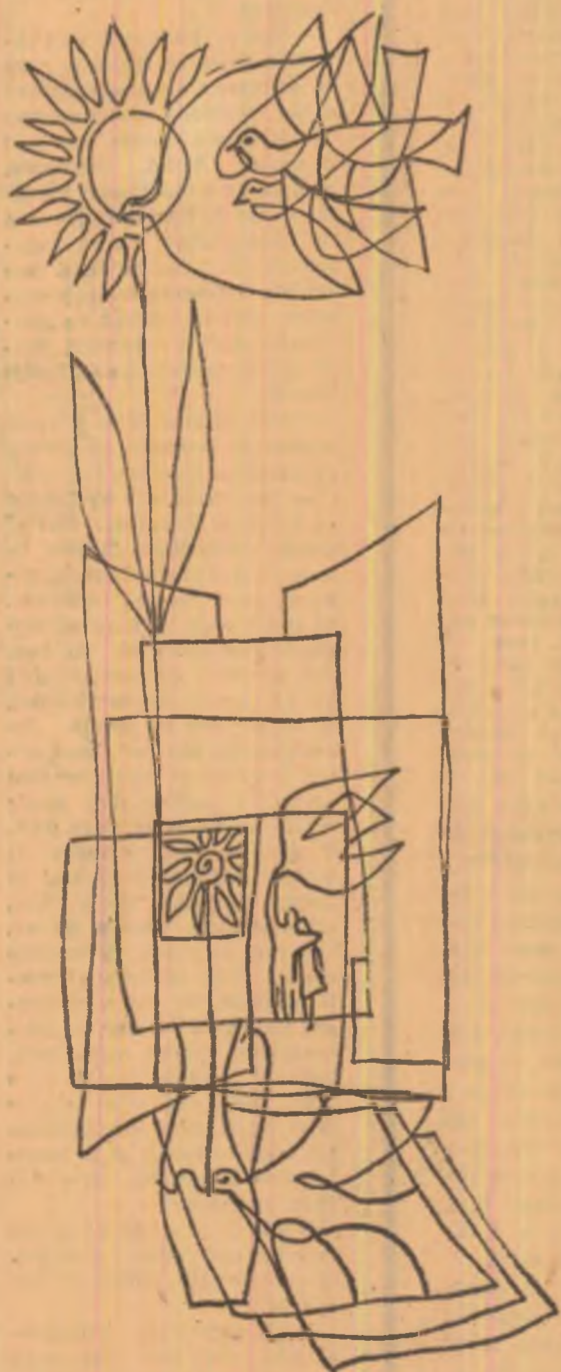
În august, florile ne însoțesc salutul pentru anii ce vor veni și evocările a ceea ce a fost pînă la ziua cînd ne-am reîntărit gîndurile păcii și speranței.

În fiecare an purtăm o floare de august.

Și de fiecare dată o dorim mai frumoasă.

Marin PREDA

CANDID

Povestiri de dragoste

Impresia cea mai intensă, pricinuită de lectura acestei masive selecții antologice din opera epică a lui Zaharia Stancu, rezultă din copleșitoarea stare de zbucium existențial generată de sentimentalul iubirii. Este elementul care potențează întreaga materie a volumului *Povestiri de dragoste* și care propune una dintre cele mai captivante piste de investigație critică în universul problematic al prozei fecundului scriitor. Ne aflăm, probabil, în posesia celei mai semnificative ipoteze a motivelor tematice, proprie operei în cauză, în stare să-i dezvăluie lăptențurile ontologice sus-generice. Anticonceptualistă prin structură, refractară în fața oricărei forme de imixtiune a spiritalului speculativ și, în genere, a abstracțiilor, epica lui Zaharia Stancu nu se refuză totuși patina reflecției fundamentale: ceea ce o smulge adesea din condiția ei primordiale, de ingenuitate poetică, și o plasează într-un alt context, de acută modernitate estetică și problematică. Transferul la care ne referim, evitând, cum spunea, calea infrastructurării de tip conceptualist, capabile, în chip frecvent, să conducă spre sofisticarea goală, deci acest transfer, la autorul romanului *Ce mult te-am iubit*, se produce în exclusivitate pe terenul inefabil al convertirii întregului demers epic într-o atotcuprinzătoare metaforă revelatoare. În cazul de față, al culegerii *Povestiri de dragoste*, mai presus de orice, este vorba, desigur, de metafora revelatoare a iubirii. A încerca, deci, să urmărim meandrelor acestui motiv tematic, cu scopul de a-i descifra valențele simbolice, este echivalent cu a defini în-sus substratul filozofic și moral apărând unei bune părți din opera scriitorului. Evident, nu e posibil a realiza o asemenea încercare în cadrul unei monografii, în cele din urmă, este substanțial susținută tocmai de sesizarea și urmărirea planurilor alcătuitoare.

Cele șase titluri ale culegerii diversifică în direcții de muncă, particularitate leit-motivului central, "iubirea", în așa fel încât impresia de cuprindere „monografică”, în cele din urmă, este substanțial susținută tocmai de sesizarea și urmărirea planurilor alcătuitoare.

Detasate din teologia *Desecul* (versiunea restructurată și amplificată din 1981), *nocturnele*, *Grapa*, *Lupoaica* și *Constanțina* (estetice, perfect autonome în raport cu contextul originar) se circumscriu epicii de apăsătoare ancorare retrospectivă în istoria social-umană a salului dubrăcan din primele decenii ale prezentului veac. Se știe că acest roman al lui Zaharia Stancu, în ciuda formulei sale liric-voceatoare, se recomandă totuși ca o complexă frescă epică, izbutind să opreze adinci și minuțioase secțiuni în profilul social, politic, moral al comunității umane din satul Omiș. Pe ecranul atât de sensibil și atât de lucid al memoriei lui Dărie se fixează, cu o halucinantă concretă, și aceste episoade de un tragicism inimaginabil, chemate să deșine mătură (în direcția funestelor consecințe ale crizei social-economice prin care trece satul românesc la acea vreme) asupra condiției femeii. Apellând la un termen de largă circulație în limbajul critic actual, resortul ultim al dramei prin care trec cele trei eroine ale prozatorului (Măriea din *Grapa*, Marghita din *Lupoaica* și Constanțina din *nocturne*) cu același titlu stă în imposibilitatea optării, în sensul realizării lor eroice. Între patina dragostei și împlinirea reală a acesteia la nivelul atingerii idealului de fericire casnică se intervine nemilos avaturlor economice care disloacă din temelii valorile morale moștenite din veac. Așa se face că, în această parte a prozei lui Zaharia Stancu, asistăm în ultimul act a ceea ce s-ar putea numi pulverizarea dimensiunii etice a raporturilor din sfera capului femeii-bărbat. Aflată într-o situație social-economică limită, în care efortul disperat al supraviețuirii biologice își spune cuvântul decisiv, esamoinde toate celelalte fațete ale existenței, celula cea mai intimă a colectivității umane, familia, nu mai poate deci conserva nimic din idealitatea milenară a sentimentalului erotic. Unei atari presiuni, de-o duritate extremă, cele trei eroine amintite opun o asemenea rezistență încât deconstruie întreaga colectivitate socială din care fac parte. Instinctul supraviețuirii pune în funcțiune nebanuite rezerve de tenacitate interioră, atribut alit de caracteristic, în general, vitalelor personaje din proza lui Zaharia Stancu. Nimic, asadar, nici la Constanțina, nici la Măriea, nici la Marghita din resemnarea în postură de victime predestinate în care, până la urmă, alunecau, fără speranță de întoarcere, congenerere lor din proza de inspirație rurală a altora dintre marii înaintași ai scriitorului. Secretul unei asemenea tenacități tenacității stă în extraordinara lor înepăntare, în fanatismul cu care eroinele lui Zaharia

Stancu se închid în propria feminitate. Este zona pe care nimeni n-o poate clinti din stabilitatea ei. De aici iradiază întreaga poză tragică a destinului acestor desmoștonite ale sorții. Printr-un derutant paradox, grație nemaiapomenitei lor călătorii de a rezista în fața valului de asuprire fizică și morală, victimele înving, impunându-și punctul de vedere și sfârșind prin a-i dezarma pe cei din jur, tocmai pe această cale. Dar, desigur, este o victorie iluzorie. Să mătură strania și platonice satisfacție a Constanținei de a fi smulși un mizerabil peloc de pământ de la părinții ei adoptivi, a Măriei de a crede că murele și unicul ei secret sentimental rămâne pe vece închis cu lacătul incuiat de crincoana țigărească dintre viitorul ei soț și propriul tată și, în sfârșit, a Marghitei care, în superbul ei clan de lupoaică tânără, speră a învinge destinul prin actul necugetat al pedepsei sălbatice aplicate prezumtivului denunțator al „păcatului” ei. Disproporția catastrofică dintre consumul de energie și gradul de umilință, de o parte, și deplina inconsistență a rezultatului obținut, de alta parte, dă exacta măsură a suferinței cu care sînt datorite de desigur cele trei eroine. Iar scrisoarea împasibilității a eroului povestitor, Dărie, nu face decât să accentueze și să nuanțeze valențele general-umane ale acestei suferințe.

Ampla povestire *Urma*, detașată și ea dintr-un alt roman, *Pădurea nebulă* (1963), mută demonstrația necorespunzătoare incompatibilității fundamentale pe terenul altor realități, termenii propriu-ziși ai ecuației estetice fiind și ei alții. Scrierea lui Zaharia Stancu închide în ea calitățile unei autentice roman pastorel transplănat într-o altă ambianță spirituală, o abundență traversată de scoticism și suspiciune. Intriga aventuroasă, trepidată amelițoară a desfășurării epice, după cum și întreaga atmosferă de romantism fastuos și exotice nu trebuie, deci, să ne înșele și să ne facă să ignorăm substratul mediativ al acestei stranie povestiri de dragoste. În finalitatea ei ideatică, acrațiunea demonstrează rădăcina atracției erotice, în condițiile în care această atracție nu este fondată pe aspirația celor doi protagoniști, eroul povestitor și tinăra țărănoaică *Urma*, de a comunica, în planul cunoașterii. În ciuda patimei lor degoritoare, a neînfrinței lor pasiuni deplănsate de ciocotul violent al simțurilor, băla siguranței nu-i părăsește deloc pe cei doi, dimpotrivă, ea se accentuează tot mai mult. Iubirea, necedând limitele freazăului visceral, le relevă cu deplină luciditate sentimentală durerea și înstrăinării de lume și de ei înșiși. Dorița *Urmei* de a renăște purificată prin iubire („Omoară-mă, Lenk. Omoară-mă și înviez-mă. Lenk”) este, de aceea, imposibilă. Iar eroul povestitor, cuprins de amarăciune, nu ezită să definească cu maximă exactitate adevărata stare de spirit în care se află amândoi: „Ca un blestem, năvăli asupra noastră, a amândurora, și ne cuprinsă — sila. Ne ferim ochii. Ne lungim pe nisip. Ascultăram fosnetul de pădure, care nu-și lepădă niciodată frunzele a mării, plină ni se mai liniștea bășile inimilor. După aceea, ne ridicăm fără nici un cuvânt și ne ropezăm să ne ascundem nebrobica goliciune în apă. Ca doi dușmani care se urăsc de moarte, ne ținem departe unul de altul și îpolțăm fără să ne dăm răcoz, pînă ajunserăm în lară”.

Speranța povestitorului de a se izbăvi de ficălesia existenței sale de perpetuu dezrădăcinat, cu pretul confundării în frecența simțurilor și cu acela al izolării de ceea ce pînă mai ieri constituise lumca lui de gânduri și de amare confruntări, evident, nu se împlinesc nici ca. Fuga de el însuși este zadărnica: „vechea mea dușmană, miinirea (...) mă luă în stăpînire”, se confesează el la un moment dat. Dorul neistovit de a pleca, de a vagabonda, de a străbate lumca și de a nu prinde nicăieri rădăcina și stăpîneste din nou:

— Într-o zi va trebui să plec de aici, *Urma*.
— De ce să pleci? Nu te silește nimeni să pleci.

Nu pot sta mult timp într-un loc. Se pare că sint urși să nu-mi găsească niciodată nici rostul, nici astimpărul. Să umblu mereu prin lume... Să umblu...
Așa se face că, în cele din urmă, pentru eroul lui Zaharia Stancu, romanticul episod al iubirii pentru țera lui Selim Resit, vâlnicul țăr din satul dobrogean *Sorg*, se fixează în amintire ca un vis straniu al fericirii niciodată din plin trăite, dar cu atât mai răscolitor, mai obsedant.

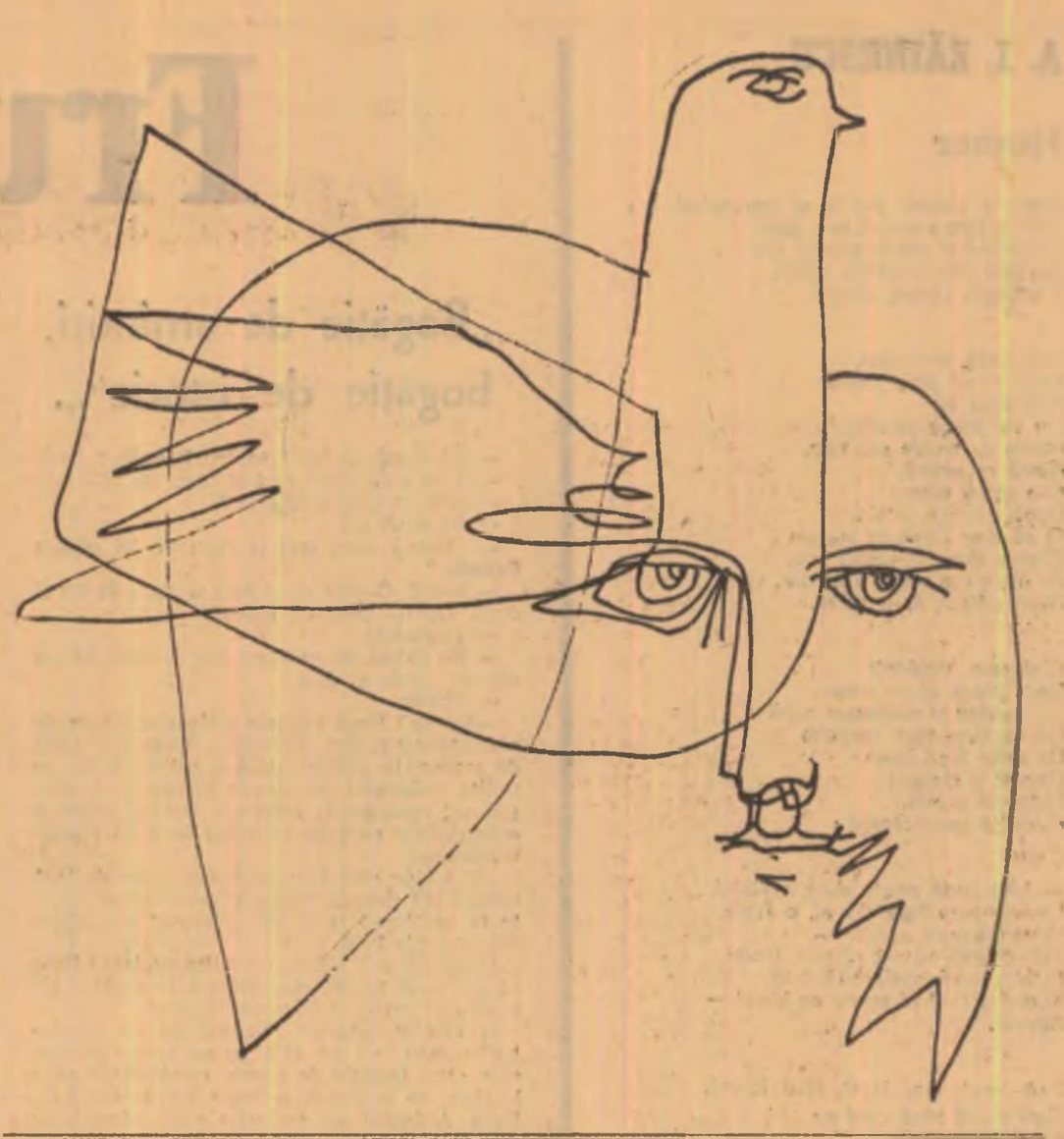
Nu încapă îndoielă că din tot ce a scris Zaharia Stancu, romanul *Ce mult te-am iubit* degajă cele mai lubrătoare vibrații tragice. Structurat epic pe eusodul limitat al inmormintării mamei eroului povestitor, în substanța

lui artistică, romanul este una dintre cele mai autentice elegii tragice din câte ne-a fost dat să intilnim în literatura modernă, în general; un boct ce la început și pînă la sfîrșit. Motivul obsesional, generator de durere inconșolabilă, rezidă în ireparabilul regret de a nu se mai putea comunica, vreadată, prin iubire, cu cea dispărută. Este sentimentul de a căru revulare deschisă, certă ca a fost frustrată toată viața, deși cei care îi plîng și îi jecesc moartea i l-au purtat ca pe cea mai de pret taină a lor. — Mărio, Mărio, ce mult te-am iubit eu pe tine! Ce mult te-am iubit eu pe tine și niciodată nu ți-am spus-o, niciodată”, este refrenul care punctează, ca un tipăt al sufletului, sfîșietorul cîntec de jale pe care îl intonează bătrînul soț pentru pe vece pierduta sa tovarășă de viață. Artistic, excepționala performanță a scriitorului, în această scriere, stă în impresionanta autenticitate cu care este urmărită pas cu pas nevindecabila stare de prostrație a bătrînului Tudor de-a lungul întregului ceremonial al inmormintării. Sublima absurditate a eroului de a prelungi cit mai mult desăsurarea inmormintării, în scopul de a nu se despărți de Maria, dă una din măsurile respectivei stări paroxistice. Gesturile ne care, inebunit de suferință, le face în fața ciorlății nu sînt nici ele mai puțin cloceante, în aceeași direcție: „Tata îi mai sărută o dată mamei buzele reci și vinete, care acum au încetut a se înogri, și-i mai sărută mamei, pentru înțila oară de cînd o cunoaște (s. aut.) miinile reci și vinete”.

Telania mai mult mută a bătrînului Tudor este asociată cu înguirea ființe săi — eroul povestitor, celiții doi frați, Ștefan și Ion, surorile: Anghelina, Elisabeta, Stela — și cu sunetele stridente pînă la sinistra ale goarnei paznicului Kire. Ceea ce creează o atmosferă de apocaliptică suferință, asupra căreia împotcoază, din cînd în cînd, reacțiile de o dezolantă nepăsare a străinilor. Ce păcat însă că prozatorul, citendă, acordînd prea multă atenție acestui aspect, alunecă în disproporționale diareșuni anecdotice, care nu fac decât să atențeze la puritatea halucinant-poematică a povestirii!

A încheia aceste comentarii cu relevarea lirismului țandru și trist din scurta povestire *I Hăcul* (desprinsă din volumul I al ciclului *Rădăcinile sint amare*) însemnează, de fapt, a sugera cîntecului să procedeze și el la fel, adică s-o citească la urmă. E sinura cale de a te dezmetici după o altă îndulgăță și apăsătoare rădăcină într-o lume a suferinței de amplitudine tragică, precum aceea din aceste povestiri.

Nicolae CIOBANU

jurnalul unui martor ocular

Despre sentimentul naturii...

Amintiri neplăcute mă leagă mai ales de oamenii așa-numiți sensibili. Îmi amintesc de o excursie în munți în care am fost pur și simplu terorizat de o asemenea ființă delicată. Ființa cu pricina avea ideea sumbră de a-mi atrage cu vehemență atenția asupra fiecărei frumuseți a naturii, silindu-mă și pe mine să-i împărtășesc entuziasmul. N-aveam o clipă de liniște, cînd credeam și eu că mă pot odihni puțin, eram violent tras de minecă și împins cu forța spre cine știe ce privilegiate încîntătoare. N-aveam însă timp să gust nici acest peisajul la care fusese adus în lanțuri: ființa aceea delicată observa imediat altă splendoare și, bineînțeles, mă tragea într-acolo. Nici o clipă de tăcere, nici o clipă de odihnă, toată plimbarea aceea romantică semăna ca o vinătoare de porci mistreți. Căutam frumuseți cum am fi căutat vinatul. Și cînd, în sfîrșit, le găseam, le ucideam prin graba și neatenția noastră.

Bineînțeles, avea ființă delicată se socotea o mare iubitoare a naturii. Mai mult decît atîta, un fel de specialist în acest domeniu. Avea nu numai sentimente trainice, ci și cunoștințe foarte bogate. Cunoștea numele tuturor florilor, terburilor, păsărilor și insectelor. Plăcerea ei era plăcerea de a reconstitui, de a-și verifica informațiile, ca și cum florile ar fi existat pe lume numai ca să demonstreze vasele ei cunoștințe. Cum spunea „gura leului”, cum se îndepărta de floare, ea nu voia decît s-o catalogheze și să meargă mai departe...

Sentimentul naturii nu e atît de pur cum ar părea la prima vedere și cum ar fi firesc să fie... Adeseori găsim ascunse și în acest sentiment contradicțiile și spaimele noastre. Am văzut oameni care au început să iubească natura cînd afațerile nu le-au mai mers, și atunci și-au transformat invidia în alpinism. Unii oameni se îndreaptă cu gingășie spre flori din dispreț față de oameni. O ură atroce poate să se ascundă în gingășia cu care sint udati trandafirii. Nu e adevărat că cine iubește florile, iubește și oamenii... Iubirea — care nu este decît o reacție, nu se poate însă numi iubire... Alți oameni caută în natură absolutul, ei cred că dacă ești mai aproape de soare, ești și mai aproape de adevăr... Interesant de remarcat e că în constința multor oameni sentimentul naturii se asociază aproape mecanic cu obsesia călătoriei, evadării, ca și cum natura ar fi un drum, un țel, și nu o realitate imediată... De aceea, există poate nostalgia munților îndepărtați, și de aceea se onresc în fața florilor din preamia lor.

Natura nu e un muzeu care poate fi vizitat turist, natura sîntem chiar noi... Ca să înțelegem copacii, trebuie să coborîm în adîncul nostru și să noi denumim o floare, o analizăm științific, ne-am și situat în altă zonă, am onrit comunicarea directă dintre noi și flori... A privi o floare înseamnă a fi și tu, în acea cită, o floare.

Teodor MAZILU

avantpremieră editorială

TUDOR ARONEZI

Trinturi
Selecțiuni de proză. Editura „Ion Creangă”

IONEL TEODOREANU

Viința copilăriei
Col. „Biblioteca pentru țoți copiii” Editura „Ion Creangă”

avant premieră editorială

NICHITA STĂNESCU

In dulcele stil clasic
Versuri. Editura „Eminescu”

MIHAI UNGHEANU

Campanii
Critică literară. Editura „Eminescu”

poeme

Monumentele mele

Mai în adine fîntinile și clare prin grinzi de mănăstiri, răboj domnesc ascund în stema lutului un cîntec frumos, profund, sunînd nepămîntesc nemuritor sunînd pe vrejul viței talanga de argint a Mioriței. Tîmple de Domni albite de zăpadă, falangele topindu-se pe spadă și piepturile sigilate-n scuturi prin care zboară nevăzută fluturi mai în adine fîntinile și veșnic în blind dogoritor de veghe sfîșnic.

Noi știm acele strămoșești coroane lăstate lin pe frunzi de voievozi dar mai ales acele oase sfinte dar mai ales acele cranii sfinte dar mai ales acele temelii...

Cutremurăm un umăr spre alt umăr curgînd în vremea cu peceți de foc. Aici, acolo, pretutindeni astăzi răsună a pămînt udat de ploii de fundament lăsat drept moștenire acestor preafrumoși bărbați români.

Și cum din Putna Cozia vibrează și cum din Dragomirna la Albac și cum din toate cea mai nemurită întoarsă-n mit, pe Argeș, la Mandole, același cer albastru, lapte sacru, curgînd din Voroneț și de mai sus.

Dar mănăstirea cea de Argeș, blinda, cu sensul ei profund și legendar, Mai grea decît o lacrimă amară, mai scumpă ca o brazdă de pămînt, și sfîntă ca un sin de mamă proaspăt.

de MIRCEA MICU

Mereu din Argeș mitul răsărînd în țimpla țării să-implinească doina, aici, la temelia unde bate o inimă de dac fără de moarte o inimă de dac precum un soare a căruți raze sîntem și vom fi.

Noapte la Turda

„Jos, la Turda, pe troiță luna stă ca o Domniță”

La Turda, pe cîmpie, într-o noapte trecea Mihai-Viteazul galopînd și cerul încărcat cu mere coapte se apleca deasupra strălucînd.

Era înalt în șa precum un munte și brazii îi creșteau din umeri, sus și-i strălucneau sub încrunțata frunte luțerului cei fără de apus.

Pe cer, subțire, luna ca o spadă spre cușma lui mițoasă se-aclea cu cliptăt de minie stînd să cadă și fulger de argint asupra sa.

Dar Domnul o văzu și strînse friul și se-nălță în scările perechi și-o rupse și o puse ca pe-o floare mustangului focos între urechi.

De-atunci, pe Cîmpul Turzii cînd e lună și se aud galopuri lungi de cai ies oamenii din case, se adună să-l vadă pe voievodul lor Mihai.

El pier-n zori sub cîmpul alb de rouă dar pe troița lui cu lemnul sfînt așteaptă iarăși noaptea, luna nouă, și pe Mihai să iasă din pămînt.

Noapte la Vidra

Cine-l strigă pe Avram? „Iancule, culcă-te Iancule, pune-ți un braț de fin sub cap și-o cetină verde pe inimă”.

Muma lui e, pădurea de brad, muma lui e pădurea neliniștii: „Iancule, culcă-te Iancule, lasă-ți izvorul să murmure”

Doamne, cum tremură stelele, moara de apă le macină și cineva cîntă mereu: „Iancule, culcă-te Iancule”!

Calul nechează și sforăie, și caută-n aer mirosuri. Șaua e caldă și friul se leagănă din mină lăsat.

„Iancule, culcă-te Iancule,” Sus, pe Găina, zăpezile ard mistuite de dor. „Iancule, culcă-te Iancule!”

Homer

Poetul a chemat zeei la el, poruncindu-le: Uite, acesta e scutul, le-a spus. Aşa-i mi-şi semănaţi-mi-l tot. Acestea sint corăbiile, visiţi. Aceasta e cartea, citiţi-o.

Insă încet, mai încet, Fără larmă prea multă, Fără să-mi aştern Lină o lance, acolo, O să mor încet ca şi cum Cineva drag, cunoscut mie, Ar da, cu o singură privire, Norii adinci, la o parte.

Cintăse-o lume-afit De-nipil-n el cu umerii, Cu fruntea şi-năoia-n ochii Lui ca nişte mari coroaie De spini, încit avea Demult şi dreptul Sacru al birii. Putea să poruncească:

— Uite unde poate duce cuvântul, Ce se poate face din el, o Troie. V-am prevenit, aşadar, Veţi desveli veşnic ruinele Troiei. Ocolii ierfa zadarnic însă Şi apăraţi cit se poate de drept — Adevărul.

Insă încet, mai încet, fără larmă, Prea multă până cind eu Vi voi spune Cuiva drag, cunoscut mie, Şi altceva.

La se îndepărta necontenit însă şi ochii, Ca a comelă prin văzduh, vederea. Lumea ce-n taină i se retrăgea Din simţuri ca o alergare De mări galindu-i vinele, Uscindu-i-le reci prin aerul Cu sunet de corăbii Goale.

Gal ca un "m şi-n voia Nisipului, arzind pînă la rana De scoică, a pleoapelor, O, să se fi uitat în sus, Numai în sus, la steaua So veşnică, şi-ar fi putut Cu-o desnădejde ultimă să-şi întrerupă Nebună dezgolierea.

Să se fi uitat în sus, Numai în sus la steaua-şi Şi-pîns de răsunarea ultimă a Troiei, Să cadă, ca într-un lac, în ea.

Ca rost ar fi avut? Alina timp cît singur Pe el, poetul încă, demult nu se vedea.

Perechi la nesfirşit

Şi-aceste timpuri, tara care o închipuie Alti de calmă-n toate ale ei cî nici Nu mai ai timp să mori, Nici să fii viu acolo Şi tănuie e totu, — alogi De la un capăt, lung, şi pînă La altu-al lumii, vezi ca printr-o peşteră Prin ceaţă-adinci semintele, dintră alitea Margini: posibile doar ele-atunci — Cele mai aspre

Şi cele mai scumpe mie, cele Mai nebune-nit pot să le spun Şi libere, o, cele mai libere! Că-nlăntuite-şi rup pînă la spaimă coaja, Pînă la miez, în forfotă, şi ard Pînă la întuneric, goale, pînă La uitare, reci, şi fiecare Invie legea rădăcinii, toate La un loc o lacrimă enormă-n coapsele Şi-ouzu-nrăgostişilor, cind singele

Ca un topor le cade în genunchi svrlindu-i Ca sanambuli prin aer, disperati de greul Pămîntului care-i şi trage umed de picioare Şi îi desbracă-nct, umăr cu umăr, Înrdăcinindu-i cald acolo, pînă cind Se mai zăresc prin nari doar tinere Cămăşile lor rumene, cu mincile Suffocate, goale ca nişte poruci şi-o clipă Ei nefiinţi sint; un vult doar, migraţia Spre un tărîm din coapse rupt, lumina Ca printr-o peşteră mereu şi astfel Sint o alergare veşnică, de la un capăt

Şi pînă la altu-al lumii, rodul Insfirşit al altor Seminele ca-i primesc, cununa Insfirşit a rîurilor, tac Sîrînşi pînă la gura de argint A steluilor, perechi la nesfirşit în şirurile Adinci ale semintelor, o za Ce leagă între ele-n infinit semintele Legîndu-se-n ei inşişi amforă Şi sete-adături; suflet

Şi trup ca pietrele-ntr-un zid şi leagă Pînă la uitare cerurile între ele, pînă La nemurire totul, brazdele Pe cîmp ca nişte Trupuri de îndrăgostii cerind Vie-îndurarea ploilor, să ne rugăm Deci pentru îndurarea ploilor, iubito, Şi să aşteptăm de veghe primul semn...

„In tara ce-o închipuie şi-aceste Cimpuri albastre, rara Lor trecera-n seminte, rod Al unui rar îndemn.

Frumoasele privelişti

„Bogăție de amintiri, bogăție de istorie“..

— Cit costă un bilet pentru Paradis? — Imposibil. — Una sută cinci zeci şi cinci de lei. — Si-n cît timp ajungem? — În două ore. — O sută cinci zeci şi cinci de lei pînă-n Paradis? — Exact. O sută cinci zeci şi cinci de lei şi două ore de zbor cu avionul.

— Nu există loc pe lume mai frumos. M-am născut acolo şi ştiu. — Vorbe. — Vorbe? Dacă vorbele mele sint lipsite de persuasiune şi sint, recunosc, încercate fiind de rezonanţa sentimentală a celui născut pe aceste meleaguri, pe care le jubeşte cu nostalgie, voi recurge la mărturia de îndubitabilă autoritate şi care au calitatea de a nu fi sentimentale;

„Sint cele mai frumoase din lume declara specialiştii despre minăstirile româneşti zidite în secolele 14 şi 16“ „Expres“ nr. 783/20 din 26 iunie 1965.

Dragomirna: „Minune! Alina suple! Pare că e o navă făcută să plutească în seninul albastru al cerului“ (George Enescu).

D. Onciul istoric: „Niciieri pe tot pămîntul român, nu se află pe un spaţiu atît de mic, atîta bogăție de istorie românească atîta bogăție de amintiri scumpe ale trecutului... Dacă Ardealul cu resturile sale arheologice din epocă romană este ţara clasică a trecutului roman în Dacia, Bucovina este ţara clasică a trecutului românesc propriu-zis“.

M. Sadoveanu, rapsod al acestor locuri — 1-negalabil în toată literatura română — şi al acestei bogate, invălmăşite şi viroase istorii: „Depozitul umanităţii e alcătuit dintr-un material imponderabil. Nu-l plouă, nu-l ninge, nu-l spulberă furunile. Sămînţa lui rodeşte neaşteptat şi în aparenţă bizar. Astfel se pot cunoaşte în florile de azi a Moldovei, esenţa lor divină dintr-o jertfă de altă dată... Acest răi, unic prin fertilitate al Daciei, a avut locuitorii statornici din cea mai adîncă preistorie, iar cei care s-au adăugat cu vremea s-au supus legilor lui fireşti. Civilizaţia, portul şi datina de acum zece mii de ani subsistă încă. Trecerea culturii romane de cetate se simte întrucîtva în limbă şi inteligenţă, fără ca fondul original să fie prea alterat“.

Ţara de Sus constituie o lume aparte: umbrele trecutului, prin ce are el mai nobil şi mai generos, interferîndu-se cu luminile şi pagina de frumuseţe a prezentului, integrîndu-se în prezent; omenii aici mişcîndu-se ca nicăieri în alte părţi între aceste două coordonate, fixaţi în egală măsură în trecut, prezent şi viitor, îmbogăţind prezentul dinamic şi prosper cu rezonanţele de legendă şi faptele extraordinare ale zilelor apuse: „Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri Abia-njelese, pline de-njelesuri“.

faimă sublimă şi dreptatea marelui său părinte, Stefan Vodă cel Bun, cel sfînt şi cel Mare, Moldova „moşia noastră adevărată şi veche“, decăzuse treptat şi dramatic.

„Toată Moldova din dreapta Siretului era o pădure, în care coarnele cerbilor se amestecau cu coroanele copacilor. Erau de fapt două domnii: una în cetatea de scaun şi alta în inima codrului. Desele cotoprii conferau rostul de sistem defensiv. Dar pădurea era totodată şi averea ţării. În ea mişunau vinatul, zimbrii urşii, mistreţii, risii şi celelalte jivine cu carnea dulce, ori cu blănuiri moi. În fine, ea toată era o substanţă rară care în chip de grînzii de blăni de stejar, de cherestea, de brad, dădea omului materia pentru construcţii“. G. Călinescu.

Siretul, fosta aşezare de scaun, cel mai vechi tîrg moldovesc (alături de Baia măcinată de vreme pînă la nefiinţă) păstrează destule vestigii ale trecutului ca să-l facă şi astăzi demn de atenţia şi interesul nostru. Mai ales că pe aici, oricum, duce drumul spre Putna. Prinul mare bărbat din neamul muşatinilor atît de săvîit, Petru I (1375-1391) mută capitala la Suceava, mai aproape de inima ţării şi de alcătuirile strategice pe care i le îngrădindu-lu locurile şi aproape 200 de ani rămîne lăcaşul celor mai mari şi glorioşi voievozi, Alexandru cel Bun, Stefan cel Mare şi Petru Rareş, pînă la Alexandru Lăpuşneanu — personaj dramatic, demn de genul marelui Will — care strămută pe la 1564-1565 scaunul domniei la Iasi. De atunci începe mărirea Iasului şi decăderea Sucevei cu toate că, încă multe pagini de glorie se vor mai scrie aici.

„Neintrecuta artă a ospetăiei, omeniei şi prieteniei“

Dar, pentru sugerarea atmosferei istorice pline de culoare şi inedit, pentru zugrăvirea unui crîmpei palid din tabloul fabulos de contrastate al vieţii străbunilor noştri trăitori pe aceste binecunoscute plajuri paradisiace „să mergem din nou la sîrul şi la mărturia călătorilor străini care, minăţi de nevoi sau din propria lor plăcere s-au răfăcit pe la noi, prin acei fund de veac, Moldova pe atunci (continînd pînă în anii deplinei biruinţe a revoluţiei socialiste) — pe lingă bogăţiile şi frumuseţile fără seamăn ale truditelor sale pămînturi — trudite şi invălmăşite cu singe — a fost ţara molimilor şi a războaielor, a încrienţărilor de tot felul şi a invaziilor, năpăstelor şi foametei.

„Toate în Moldova sint scurte, trecătoare şi năpraznice“ se spunea. Pădurile pe care le evoca G. Călinescu (moldovean şi el) intrădevăr „mişunau de jivine cu carnea dulce şi blănuiri moi“, dar ţara mai mişuna şi de celelalte jivine care izbucneau la fel de sălbatice, din stepă sau codru, apucînd, tîind, spinz-

că o foaie de trandafir pusă sub papuc nu se ofileşte“.

Nicolae Iorga în tomurile lui masive „Istoria românilor prin călători“ îi consacră un întreg capitol acestui fraţu.

Fauquevaux a avut prilejul să vadă pe Domnul vremii, Petru Schiopul, dînd audienţe afară, în curtea scaunului domnesc de la Suceava.

„Ducele Moldovei — notează el — dădea audienţe avec grandeur et majesté, pîzit de 300-400 de soldaţi cu săbii şi halebarde. Stăteau doi cite doi pînă la umbratul unde vara, în jilul domnesc, împărţeau „dreptatea“.

Dregătorii îi stau în preajmă. Piritorii vin la el, se opresc în faţă şi îngrunchind, îi vorbesc. Pare că asistăm la o scenă din evul mediu: Ludovic cel Sfînt judecînd pe fran-

peste latura cealaltă, pricepem ce-i lipsea. O minunată contextură de pictură invălmăşită de tot peretele. Interviuul e o adevărată catedrală, iar pictura pare a tapiserie fantastică. Ne pare rău că nu sintem înbrăcaţi în veşminte de brocat“. Popoşete apoi la Putna, (tre-cînd pe sub clopotarii de la poartă în „canalul“ crăuia în 1871 au dormit în fin Eminescu şi Slavici). „La Putna se poate juca Shakespear, în faţa celor trei mari ferestre ogivale din tînd, la fel sub cele patru de la Probota lui Petru Rareş — zice Călinescu. Zidurile şi turnurile de la intrarea minăstirii Suceviţa cele de la Vatra Moldoviţei, cu micul palat domnesc de piatră, cu pridvor de lemn în stil feudal, dau nişte decoruri arhitecturale specifice occidentale. Chivotul gotic sub care doarme Arbore poate fi copiat pentru un mormînt al lui Polonius“.

Cu rădăcinile adine împlinite în glia străbună bătuţi de toate vînturile şi necărite, avînd nevie mai mult ca alte neamuri de-o tîrie extraordinară să se fiină în piciorare, cu fruntea sus, bravi pluşari şi păstori, părinţi ai moriţei, au străbătut timpurile şi vitejile rezemajii pe mormintele străbune, încrezîndu-se în braţul lor tare, în mintea şi-n „dreptatea“ şi locul lor sub soare. Fabulaţia populară iscase şi răspîndise în peisajul fabulos şi încîntător, fantasmale minţii lor înclinate să pipăie nepipăitul şi să măsoare nemăsuratul: iele şi vircolaci, strigoii, demonii şi zmei în luptă cu feţi frumoşi şi mindre Ilene Cozincene şi cu iscusitul şi şăgalnicul Pelepele. Legendele sint pe măsura peisajului şi a oamenilor care le-au fabulat.

„Stefan Vodă cel Bun cînd s-au apucat să facă minăstirea Putna au tras cu arcul dintr-un vîif de munte ce este lingă minăstire. Şi unde au ajuns săgeata, acolo o făcîtu presă-lu în altăritu... şi aşa au făcîtu minăstirea de frumoasă, tot cu aur poleită, zugrăveală mai mult ar decît zugrăveală, şi se diăntăru şi pe dinafară, şi acoperită cu plumbu.“ (Grigore Ureche).

Insăşi legenda, cea dintîi, legenda „descălcării“ lui Dragoş Vodă din Maramures.

„Istoricii, care nu afirmă nimic fără act scris şi peceituit au avut dreptate din punctul lor de vedere să înlăture această legendă — scrie Sadoveanu. În locul ei însă n-au pus nimic“.

Şi cu zimbetul maliţios şi înţelept trimite posterităţii profesiunea lui de credinţă: „Nefind istoric, eu îmi îngădui să dau iarăşi poveştile străbunilor noştri, dreptul ei. Nu sint realităţi numai clădirile de piatră şi pe-tetele de hîrtie, mitul păstrează extremităţile lamura sufletului generozităţilor. Ceea ce au crezut bătrînii şi ceea ce vor crăde copiii noştri, desăfăţi de vis, e un adevăr pe care nu-l vor putea înlătura omenii prea serioşi“. Nici un argument nu poate sta mai presus de o frumuseţe“.

Egală în frumuseţe cu însăşi credinţa lor, omenii de la Voroneţ spun că bătrînele clopote de aramă scandează în liniştea ceasurilor de seară, neoprimise cit o eternitate, venind din începutul începutului şi ducînd în eternitate:

Şte-fan — Vodă Şte-fan — Vodă... Şi clopotarii cei vechi, stăpîni desăvîrşii pe meşteşugul lor, obţineau chiar aceste minuitoare performanţe sonore:

Şte-fan — Vodă — m-a făcut... Sint prin urmare cu atît mai vii şi mai răscolitoare prin adevărul pe care le conţine cuvintele lui M. Eminescu scrise ca o închinăciune făcută Putnei şi lui Ştefan Vodă: „Crepusculel unui trecut apăsător prin întunericul secolelor razele lui cele mai frumoase, şi moi, agenţii unei lumi viitoare, nu sintem decît reflexul său“.

„Stefan Vodă domn cel mare Seamăn pe lume nu are Decît numai mîndrul soare...“

„O, bărbat demn de admirat — exclama patetic contemporanul marelui stilp al creştinătăţii cronicarului polon Dlugosz — într-un nimic inferior grecilor eroici pe care atît îi admirăm“.

Întă acum o altă pagină de elogiu a marelui Voievod şi a armatei sale privind victoria de la Vaslui (10 ianuarie 1495) semnată de Karl Marx.

„Armata moldovenească compusă din 40 000 de oameni slab înarmaţi, ţărani care fuseseră luaţi aproape direct de la plug, 5 000 de soldaţi unguri şi 2 000 de polonezi, deşi mult mai slabă decît cea turcească, a zdrobit-o complet, numai puşini dintre turci au scăpat cu viaţă. Au fost omorîte patru paşale, au fost capturate o sută de steaguri.“ Karl Marx.

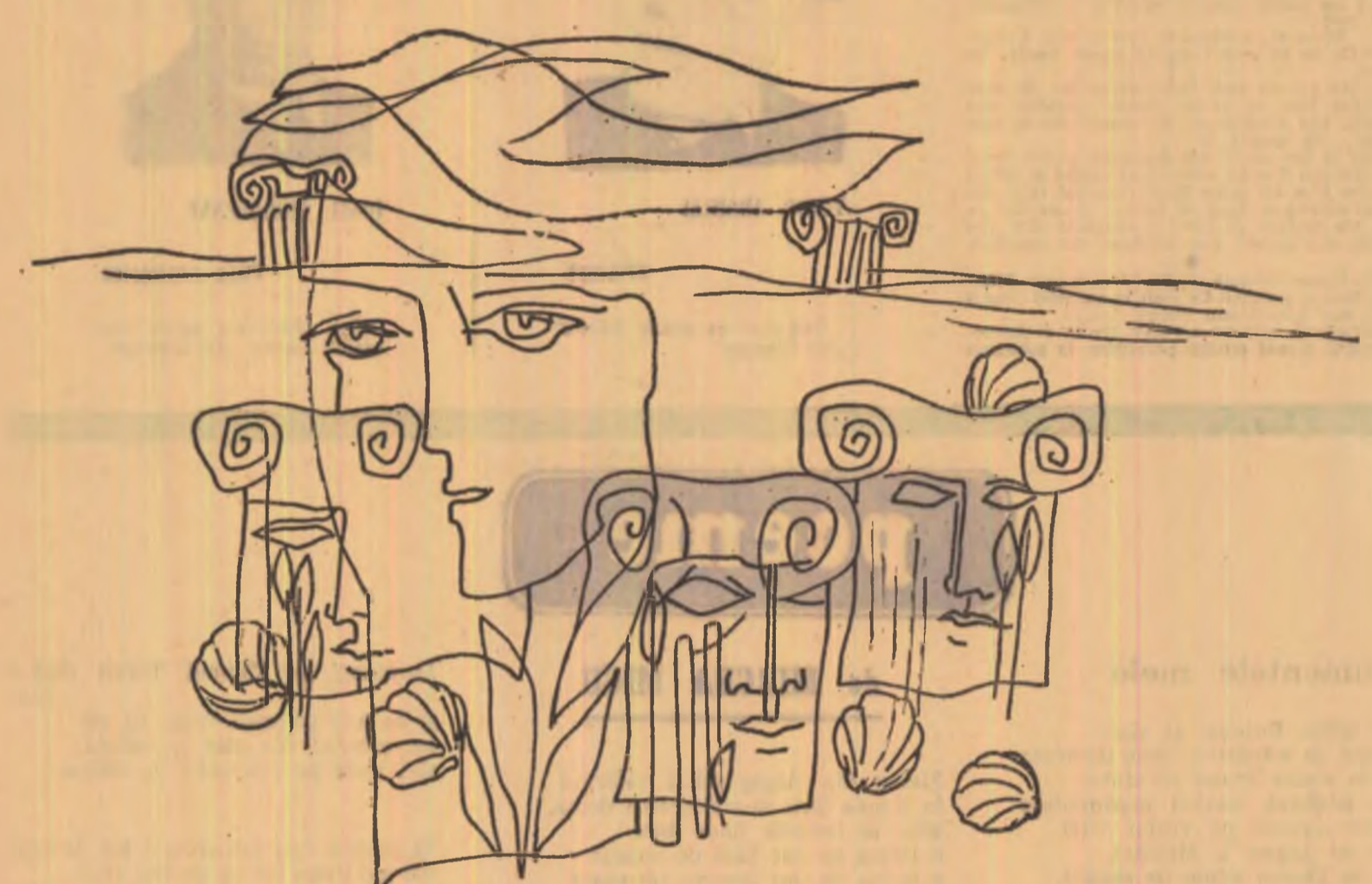
„Dacă orografic Moldova are un singur pisc, Ceahlăul, scrie un reporter de azi, alitudinea ei istorică se hotărîcneşte într-un punct de diamant, cel mai strălucitor din diademă: Ştefan“.

Parafrazînd ce scria despre Voroneţ un alt reporter contemporan, povestea care ne-o spune cartea deschisă în văzduh a Putnei se încarcă de adinci şi tulburătoare înţelesuri. Ea este o împletire a fondului de cultură al vremii, cu istoria vremii, cu psihologia, arta şi sensibilitatea specifică poporului nostru, care se recunoaşte în acest monument reprezentă cartea noastră de vizită în lume.

N. Iorga petrecînd o noapte de iunie la Putna, a imaginat şi trîit un adevărat miracol. „Cînd arama clopotelor, clopotelor celor vechi de tot, prinse a vui în geamăt lung, în hohote de plîns risipite asupra munţilor şi vălilor, zguduînd ziduri, morminte şi suflete, a-tunci se săvîrşi minunea Aici, în noaptea care-i poate fi manie, e la cu noi, Ştefan, Ştefan al nostru, voievodul... Mergem cu noi în umbra nopţii. Intre luminile cerului şi luminile pămîntului, ducînd după dînsul întreg întunericul pe aripile sale care atîngeau munţii, zările şi depărtarea hotarelor noastre... trec înaintea tuturor şi se dînlui în credinţa viitorului nostru...“

Cu prilejul vizitei conducătorilor de partid şi de stat în regiunea Suceava şi în popasul făcut la Putna tovarăşul Nicolae Ceauşescu secretarul general al Partidului Comunist Român semnase în cartea de aur a minăstirii aceste memorabile vorbe:

„Cu adîncă emoţie am vizitat minăstirea Putna, unde se află lăcaşul de veaci al celui ce a fost gloria Moldovei, scut de apărare al gliei străbune — Ştefan cel Mare, eroul legendar, a cărui luptă şi activitate închinată libertăţii şi neatfîrnării patriei şi poporului, împreună cu a altor mari domnitori ai ţării, stă la baza fauririi României. Aceste locuri evocatoare care mărturisesc vechimea tradiţiilor noastre de luptă, de cultură şi de civilizaţie, sint o adevărată şcoală de patriotism şi încredere în forţele poporului, care, stăpîn deplin pe soarta sa, con-

Niciieri ca aici pelsajul (munţii sculptorilor ca smălturile Voroneţului, dealurile domoale, apele line sau repezi, şesul vălurat de grîne, cerul de safir, obcinile unduoase zmărlate cu turme de oi) nu e în mai mare consonanţă cu sufletul românesc; niciieri ca aici pelsaj şi om, arhitectură, port, toate lucrurile care-l înconjoară pînă la cel mai mic detaliu etnografic, nu e în mai mare consonanţă şi armonie cu bunătatea, blîndeţea, bunul simţ şi întreaga fire iute schimbătoare a locuitorilor statornici din adîncul veacurilor pe aceste meleaguri. Suceveniul altă dată ignorată şi ignobilă, deplîngînd străvechea minhiră a cronicarului — „Of, of, o, săracă ţară a Moldovei! — decăderea gloriei străbune, ultimile băţii de clopot ale unui trecut apus de vitejii şi faimă, hrînindu-se numai din nădejdi şi legende, cu hotarele sufletului sfîşiate şi-mpărţite, cunosce astăzi miracolul redemptării întregii naţiuni trîind pe toate planurile şi-n toată strălucirea şi amploarea sa prezentul activ, plin de afirmare naţională, integrat în ritmul contemporan al progreselor materiale şi spirituale.

„Of, of, of, săracă ţară a Moldovei!“ oftau elegiac poezii trecutului repetînd obsedant geamătul stîns de mîhnită durere al bătrînului Neculce şi asta pe bună dreptate şi cu atît mai virtuos cu cît durerea nu era numai croncărească; ea se transmisese prin vreme, ca un blestem, şi se întinsese ca o molimă. De la

rînd şi prăpădînd. Moldova s-a apărut şi s-a păstrat fiinţa şi cu bogăţiile sale, care luau drumul Stambulului în chervane burduşite şi spre alte părţi nesăţioase ale lumii dar mai ales s-a încrezut în braţul voinicilor şi-n tăişul sabiei. Zimbrul Moldovei — şi la propriu şi la figurat — cu coarnele lui împlîntate în stema Voievozilor, avea forţa unui leu şi sprinţenala unei căprioare. Cerbil moldovei erau cu stea în frunte — şi asta explică cum a putut prin veac, poate chiar din această predestinare, să răsără „Căprioara“ lui Labiş, Ursul, pe atunci, mai voinic decît cel de azi şi mai ager, se vina în luptă pept la piept (cu-o mină se întindea mincea largă a colocului şi cînd fiara se sălta în două piciorare, cealaltă mină cu cuţitul îi fulgera burta).

Fauquevaux, primul călător francez cunoscut la noi, specialist în negocieri diplomatice care a jucat un rol în Spania şi a trecut prin Moldova, venind din Polonia, în drum spre Orient cu o misiune specială din partea regelui Franţei — prototipul, se pare, al abatelui de Marene, cunoscutul personaj sadovean din „Zodia cancerului“ — deplînge starea lucrurilor, stricăciunea drumurilor şi a boierilor dar elogiază bărbăţia moldovenilor şi frumuseţea moldovencilor, care, „cu plepătura lor înaltă, sint atît de sprintene ca dănuitoarele din Spania, sălînd aşa de uşor

Grăzianul un alt călător al acelor ani, pare de-a dreptul uluit. „Necrezut de multe sint vitele; se pue cite 12 boi la un plug. Deci din Moldova se scoate acea mulţime de boi din carnea cărora se hrănesc nu numai locuitorii Ungariei şi ai Rusiei ci şi a Poloniei, Germaniei, dar pînă şi Italia şi mai ales Veneţia“. De altfel Orientul cornise şi-o vorbă de duh: „Nimic mai frumos pe lume decît flăcăul persian pe cal moldovean“.

Geologul austriac cu nume francez sau elveţian Haegnet, ispitit mai mult de bunătăţile care se puteau pipăi cu ochii, defrîneşte Bucovina ca pe o „grădină vorbitoare şi bine sădită“ şi vorbeşte chiar de nişte mere domneşti pe care le-ar fi mîncat şi care erau „cît un cap de copoi“.

„Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri...“

Abia-njelese pline de-njelesuri... „Nu ne cunoaştem ţara — scria cu anj în urmă G. Călinescu. — Sint mulţi care cred că numai în afara graniţelor ei este de văzut grandiosul sau artisticul sublim“. Şi spre a demonstra contrariul el dădea exemplul Bucovinei, contemplant bisericile şi minăstirile ei. „La Suceava contemplăm biserică Sf. Dumitru, apoi Sf. Gheorghe începută de Bogdan Chiorul, sfîrşită de Ştefăniţă în 1522, Latura din stînga restaurată, e cam aridă, trecînd

din Țara de Sus

tinuă astăzi glorioase tradiții ale înalțărilor, construindu-și o patrie nouă înfloritoare socialistă.

...Stam acolo singur și auzeam cum crește grăul, iar el creștea prin inima mea dind bătailor ei un alt conținut. Deodată, în uriașă clepsidră a trupului n-au mai curs fire de nisip ci boabe de grău. Atunci, am știut că arind pământul și seminând grăul, omul umanizează eternitatea și intră în durată ei. (Geo Bogza).

Curate sînt orașele Moldovei...

Unde e de mers mai întîi și de stat să ascuți eternitatea umanizată? La Marginea în preajma Rădăușilor să vezi pământul negru transformat în ulcioare și străchini de minie fără prîhnă ale olarului sau să te răstorni cu fața în sus într-un lan de grău din hotarele flămînzilor de altă dată, udate cu singele răscălașilor din 1907 care au aprins scinteia răscoalii în țară? Moldova, pentru prima dată în istoria sa, nu naște numai oameni, ci și giganți industriali. La Suceava, în apropierea Siretului, pe câteva zeci de hectare se ridică una din cele mai moderne și mai mari fabrici de zahăr: adevărat poem arhitectonic, în culori dulci pastelate, cu rampele de descărcare, benzile rulante, bazinul de 5.500 m.c. apă galbuie, ca un tubulifer de toamnă, ce se filtrează și se pregătește pentru recirculare cu cele trei rezervoare... Blocul masiv al fabricii, geometrizat și frăgii numai sticlă, te face să te crezi în Piața Republicii din București sau pe Litoralul Călimășilor din apropierea Siretului, în apropierea Siretului, în apropierea Siretului, în apropierea Siretului...

...Dumuri triste, africane. Un tîrg bizar, Moși exploatare după metode necunoscute nouă... Tristețe și singurătate. Locuri întinse se desăfoară goale, fără așezări omenești. Unde și unde se arată câte un iaz, câte omeacă de sat, împresurate de un val de jale, fără un copac, fără nimic odihnitor pentru ochi... Treceam printr-un tîrgușor care poartă numele Săveni. (Au o savoare nemeipomenită rîndurile lui Sadoveanu. Fac cit un muzeu). Un sir de dușeni se desăfoară de la un capăt la altul, urite și murdare... Cea mai de seamă instituție de aici e un spital. Îl cercetez. Cîteva prăvălioare mici și joase. Foarte economică construcție... Trebuie să fi costat 60 pină la 80 de mii lei, ținînd seama de moravul și de cîștigul pe care trebuie să-l fi avut cu toții?... Tovarășul meu, notează Sadoveanu, zice că s-au cheltuit 200 de mii lei. Și îndată, alunecînd asupra acestui capitol, îmi adrogă o mică anecdotă despre un ispravnic în vremea căruia s-a clădit palat administrativ în capitala ținutului. Această capitală se numește Dorohoi. Pe măsură ce se aducea materialul, ispravnicul, de față cu toată lumea, încărca o parte și trimetea la oarecare moșie a sa, unde, o dată cu palatul administrativ, se clădea un alt mic palat al proprietății... „Ce! zicea domnia-sa. Nici cu altă să nu mă aleg din ispravnicia mea?”

Cazul orașului Botoșani în deosebi și a Dorohoiului, cele două orașe reședințe ale așilor glorioși ale literaturii și artei românești — Botoșaniul, voievodatul lui Eminescu, Dorohoiul, voievodatul lui Enescu — impun să ne revizvim întregul nostru arsenal de cunoștințe despre aceste două orașe și să renunțăm la pretențiile și etichetările vechi, prestabile. Mai întîi ce știăm. Să luăm numai Dorohoiul! Ce știăm despre Dorohoi! „tîrgul” cel mai din nord... în vremea lui „de glorie” fusese capitală de județ, avînd în subordine un tîrg ca Săveniul... Apa se căra cu sacaia... Mijlocul cel

mai rapid de circulație era birja (firește și cel mai romantic) Cei cu un spor de erudicie știau că, pe vremea lui Ștefan cel Mare la Dorohoi era spînzurătoarea Domnească și tot de pe vremea lui Ștefan, zidită în anul 1495, a rămas biserica Sf. Nicolae. Ce nu se știe de Dorohoi, și e sub anumite raporturi cu ceea ce se știe, cu ceea ce se caracterizează Dorohoiul de altă dată, absolut senzațional?

1. Dorohoiul deține înființarea pe țară în ceea ce privește cartuşenia.
2. La Dorohoi lucrează o excelentă echipă de medici care a dus faima spitalului de aici în tot nordul Moldovei pînă la Iași și Bacău.
3. Folosind o bogată tradiție, perpetuînd aceeași exigență, perfecția organizare și talent pedagogic Dorohoiul se situează printre centrele cele mai avansate în materie de învățămînt.

4. De pe acum sînt trasate jaloanele unei industrii moderne care va căpăta tot excedentul brațelor de muncă.

5. Așa cum anul trecut sărbătorirea zilelor Eminescu s-a făcut la Botoșani cu un fast, competență și pioșenie care au sîrînit entuziasmul tuturor participanților, anul acesta omagiul național adus genului muzicii românești, lui George Enescu se va desfășura prin serbările care vor avea loc la Liveni și Dorohoi.

Înău de pe acum artiștii și muzicienii de prestigiu și-au anunțat participarea. Pictorul Ion Murariu fiu al acestor locuri, născut la Trăstiana un sat din marginea Dorohoiului, din vecinătatea livenilor lui Enescu, care, în cadrul zilelor Eminescu la Botoșani a avut una din cele mai emoționante manifestări prin expoziția de acvarelă deschisă special, ca un adevărat poem eminescienesc din care s-a inspirat. Își aduce aportul și aici acesta, omagiul său dedicat genialului conjugetean fiind o expoziție cuprinzătoare, ilustrînd locuri și scene din universul muzical enescian.

Panoramic al industrializării

La Suceava, de sus de pe ruinele turnului vezi, ca dintr-o scenă antică de piatră, priveștiștea din lunca Sucevei. Priveștiștea bătrînilui și tînarului oraș reprezintă un spectacol grandios al industrializării — scrie reporterul Trajan Filip, sucevean de baștină. Suceava are un institut superior de învățămînt, școli de toate gradele, o casă de cultură („Ciprian Porumbescu”) cu un cor demn de numele compozitorului.

ruului de la Stupca, bibliotecă, cămine culturale, un început de efervescență literară și artistică organizată în jurul ziarelor regionale, alți de la Suceava, cit și de la Botoșani, care publică pagini literare la nivelul celor mai bune pagini de revistă din țară. Recent la Suceava a avut loc Festivalul de poezie N. I. I. bușeviciu evidențînd numeroase talente. Mindria oamenilor trăitori în aceste ținuturi de legendă o constituie, fără îndoială, marile obiective industriale create în ultimii ani, unitățile agricole de stat ca cea de la Cotușca — Botoșani specializată în zootehnie, stațiunea pomicolă de la Fălticeni, stațiunea de cercetări agricole de la Suceava, grădina experimentală cu acclimatizări de smochini în clima din nordul Moldovei de lângă Ipotești, G.A.S. Trăstiana, vestit prin cultura porumbului ca și cele câteva cooperative agricole de producție vestite, care și-au cîștigat un bine meritat prestigiu, rutinare și multmilionare.

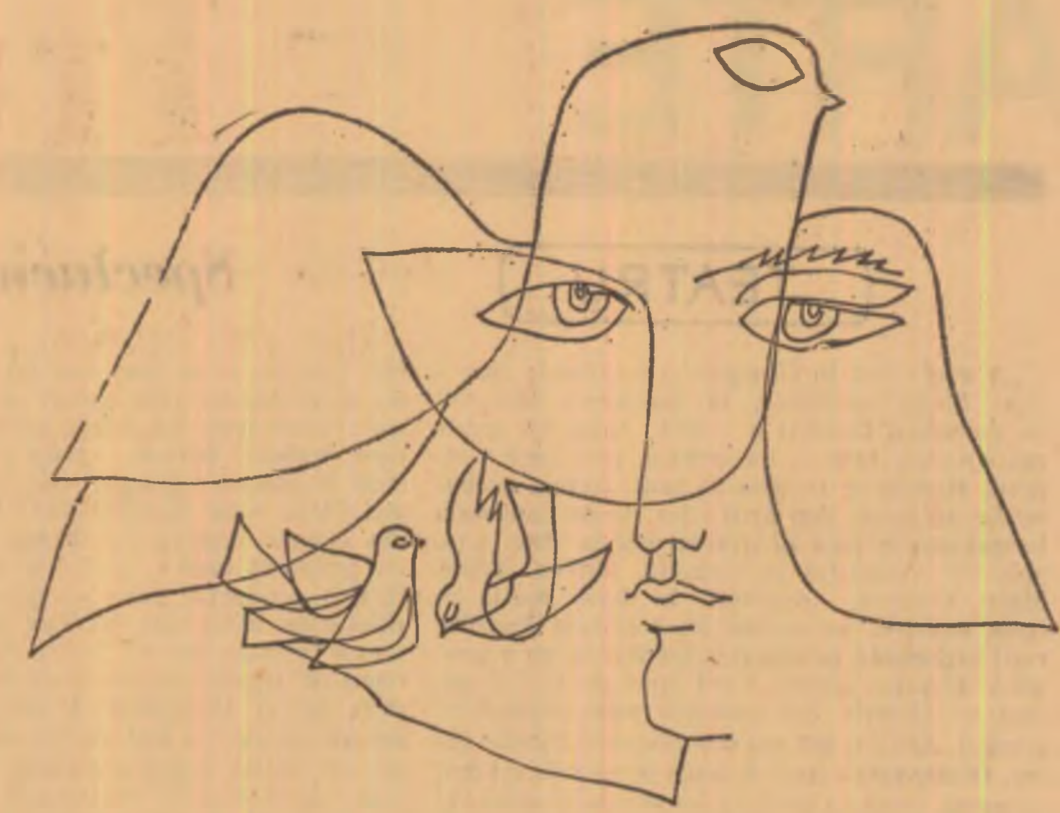
La Botoșani orașul celor mai violente contraste, unde alături de cartierul aristocratic al boierimii cu palate somptuoase și vile copiate din Alpii Elvețieni, cu grajduri de curse tapetate cu oglinzi de Veneția, unde călătorul era izbit de demarcația netă a liniei de centru cu strada mare — sediul marilor angroșiși și negustori — și cartierul calcemii care văzuu din turnul bisericăi Uspenia arăta înecat în noroi. — în aceste locuri s-au construit cartiere noi, drumurile africane au dispărut înlocuite de blocuri zvlețe moderne; s-a construit fabrica de textile, fabrica de jucării nu departe de Botoșani, în marginea orașului Dorohoi, pe malul Prutului, la Mircești, se exploatează mina cu cel mai bogat nisip de calitate din țară pentru industria sticlăriei; un zăcămint uiaș de nisip de aceeași calitate s-a descoperit între Botoșani, Adești și Dorohoi. Drumurile cele mai ticăloase drumuri de altă dată sînt pe direcțiile principale în toate zonele asfaltate; Botoșani, Suceava, Siret, Rădăuți, Putna; Suceava — Fălticeni cu trecerea în ceaialtă parte a Moldovei spre bazinul viticol de la Odobesti, sau spre Tg. Neamț, Piatra Neamț și mănăstirile Agapia, Văratec, Secu, Durău, spre lacul de acumulare și hidrocentrala de la Bicaz, Ceahlău și prin Cheile Bicazului, pe lângă Lacul Roșu în Ardeal; de la Suceava spre nord, celălalt traseu spre Humor, Cimpulung, este cel mai tentant, ducînd deopotrivă la mănăstirile Humor, Voroneț, Vatra Moldoviței, ca și pe Rarău de la Cimpul Lung și pe Vatra Dornii, trefnă de la Cabana și restaurantul Mestecăniș, punctul cel mai înalt și mai spectaculos, de-o frumusețe sublimă, de unde se poate cuprinde întreaga panoramă a munților Bucovinei. ca apoi pe serpentine amețitoare să cobori la Vatra Dornii și mai departe să străbați

spre Toance și Broșteni, pe valea Bistriței, unul din cele mai fermecătoare și sălbatice locuri de-o frumusețe dumnezeiască, ispită cea mare a pescarilor de pe patru continente, cu mirajul celui mai nobil pescuit de păstrăvi care se poate imagina vrodată pe Barbar și Bărnărel și de lostrăți — regiunea neincoronată a apelor luncii, adevărat monument al naturii. Spațiul nu ne îngăduie să schișăm o descriere a minunății locurilor, dar aceste locuri cîntate în „România pitorească” a lui Valiuhă nici nu se pot descrie la drept vorbind. Ele trebuie văzute nuaidecît și revăzute, drumul de preferință îl recomandăm a fi făcut atît cu pasul, pe buza prăpăstiiilor, urcînd în pădurile cerbilor și urșilor, hălăduind aici ca la începutul lumii sau coborînd la vale cu plutele. Merită să vii din celălalt capăt de mare ca să vezi și să trăiești așa ceva. Nu mai vreau, să spun de un alt drum spre Prislup, sau spre Poiana cu arhitectura țărănească de gratic, originalitate și frumusețe unice, de o oră pe care o poți petrece neapărat trefnă prin Vatra Dornii în parcul băilor, cu ploaia de vervețe care-ți sar pe umeri.

Platon Pardău poet și ziarist, drumet pasionat ca toți moldovenii, descrie unul dintre ultimele puncte de atracție ale județului Suceava. „Închipuiți-vă o călătorie pe fundul unui vulcan — scrie el, descriînd craterul celui mai lung munte din Europa Platurile care încep de la baza craterului spre răsărit, sud și sud-est cu peste 60 de km. pătrăși, întindere nemăiîntîlnită la o altitudine de 2.000 m. Accesibil doar imaginației unui Jules Verne, spectacolul de pe muntele Căliman e fantastic. Peșterile de șocolată...”

Tunelul acesta printr-un munte de șocolată care miroase a pucioasă e construit de natură; un altul însă construit de mina omului îl întrec în grandoare. Ostra, Tarnița, Leșul Ursului și Bîlca Popii localități cu rezonanță și-au cîștigat în ultimii ani și-și dobîndesc neîncetat dreptul la o existență din ce în ce mai glorioasă alături de vechile și renumitele locuri ale mineritului din țară. Drumurile a trei raioane se îndreaptă spre Aluniș, spre minele de pirită și cupru — sfredelit dintr-un capăt în altul de cel mai lung tunel din țară, pînă în valea Suhăi, la Tarnița, la stația de flotare.

În sfîrșit, rămas mai în urmă dincolo de Mestecăniș, lângă Pojorita, n-am pomenit de drumeagul cotit, și-ngropat în umbra brădișului, lângă struna sclipotoasă a unei ape jucăușe care alimentează cunoscuta crescătorie de păstrăvi de la Valea Putnei și toate piraele și pirașele din jurul acestei rezervății speciale, cu sate curate ca niște alesiături de ștergare și dibaci alchimisti care știu să prepare în ediții

spre Toance și Broșteni, pe valea Bistriței, unul din cele mai fermecătoare și sălbatice locuri de-o frumusețe dumnezeiască, ispită cea mare a pescarilor de pe patru continente, cu mirajul celui mai nobil pescuit de păstrăvi care se poate imagina vrodată pe Barbar și Bărnărel și de lostrăți — regiunea neincoronată a apelor luncii, adevărat monument al naturii. Spațiul nu ne îngăduie să schișăm o descriere a minunății locurilor, dar aceste locuri cîntate în „România pitorească” a lui Valiuhă nici nu se pot descrie la drept vorbind. Ele trebuie văzute nuaidecît și revăzute, drumul de preferință îl recomandăm a fi făcut atît cu pasul, pe buza prăpăstiiilor, urcînd în pădurile cerbilor și urșilor, hălăduind aici ca la începutul lumii sau coborînd la vale cu plutele. Merită să vii din celălalt capăt de mare ca să vezi și să trăiești așa ceva. Nu mai vreau, să spun de un alt drum spre Prislup, sau spre Poiana cu arhitectura țărănească de gratic, originalitate și frumusețe unice, de o oră pe care o poți petrece neapărat trefnă prin Vatra Dornii în parcul băilor, cu ploaia de vervețe care-ți sar pe umeri.

Platon Pardău poet și ziarist, drumet pasionat ca toți moldovenii, descrie unul dintre ultimele puncte de atracție ale județului Suceava. „Închipuiți-vă o călătorie pe fundul unui vulcan — scrie el, descriînd craterul celui mai lung munte din Europa Platurile care încep de la baza craterului spre răsărit, sud și sud-est cu peste 60 de km. pătrăși, întindere nemăiîntîlnită la o altitudine de 2.000 m. Accesibil doar imaginației unui Jules Verne, spectacolul de pe muntele Căliman e fantastic. Peșterile de șocolată...”

Tunelul acesta printr-un munte de șocolată care miroase a pucioasă e construit de natură; un altul însă construit de mina omului îl întrec în grandoare. Ostra, Tarnița, Leșul Ursului și Bîlca Popii localități cu rezonanță și-au cîștigat în ultimii ani și-și dobîndesc neîncetat dreptul la o existență din ce în ce mai glorioasă alături de vechile și renumitele locuri ale mineritului din țară. Drumurile a trei raioane se îndreaptă spre Aluniș, spre minele de pirită și cupru — sfredelit dintr-un capăt în altul de cel mai lung tunel din țară, pînă în valea Suhăi, la Tarnița, la stația de flotare.

În sfîrșit, rămas mai în urmă dincolo de Mestecăniș, lângă Pojorita, n-am pomenit de drumeagul cotit, și-ngropat în umbra brădișului, lângă struna sclipotoasă a unei ape jucăușe care alimentează cunoscuta crescătorie de păstrăvi de la Valea Putnei și toate piraele și pirașele din jurul acestei rezervății speciale, cu sate curate ca niște alesiături de ștergare și dibaci alchimisti care știu să prepare în ediții

împodobite în cununi de brad una din cele mai delicioase și rafinate opere culinare — păstrăvi afumați în cetină de brazi. Urcînd pe-aici la stîni, în costia muntelui — s-au aranjînd prin aume neînțelese ca muntele cu costigile lui însorite să coboare în vale — se poate mîncă faimosul bulz pe jăratec: făcut din brînză de burduf, la care, neapărat — în lipsă de vin bun — tradiția — cere ca setea ce urmează să fie astîmpărată cu nu mai puțin vestita bere de Solca, bere care poate sta cu cinste în fața celei de Pilsen sau a berei olandeze. Și pentru că a venit vorba de bere nu trebuie uități nici astraveții de Rădăuți, murați după o tehnică specială, cu butoaiele aruncate în apa Moldovei, ca și de meretele de Fălticeni sau plăcintele cu poalele-n briu, pufoase și moi de ține topeș în gură, rumenite de gospodinele Dorohoiului.

Și cum îndestulăți de bunurile pămîntești, pe roada și dulceața pămîntului lumea ni se pare mai veselă și cele ale sufletului mai înalte și mai grave, să pormim din nou, Bucovina e plină de ispite și ademeri turistice: păduri, poiene cu iarbă grasă și moale ca untdelemnul, drumuri trănăie de munte, cărării zburdalnice cusute pe firul apelor repezi; pereți de stînci pe Valea Bistriței la Toance, și dincolo de Toance, care-ți apar pe neașteptate în fața ochilor ca o inexplicabilă și uluitoare expoziție de sculptură geometrică făcută de un geniu necunoscut... Un funicular pe Valea fierului, urcă spre minele de la Arșița. Un vultur încremeneste pentru o clipă deasupra ruinelor cetății Neamțului ca-ntr-o stampă vsivodală. O ciută grațioasă, ca un iureș îmblînzit țîșnește din pădurea de brazi de la Adîncuța și se oprește în mijlocul șoselei zăpăcită.

— Mulțumesc, nu mai e nevoie. Mă prezint chiar azi la Tarom să iau un bilet pentru Paradis.

— Vreți să spuneți, Suceava!

— Bineînțeles, prin Suceava spre Paradis.

— Ca lătură în avion vă recomand un crimpeț din scrierile lui Argeșei: „Am poposit în Bucovina ta, — soția poetului a fost bucovineancă — între marile cucoane în odăjdi arhieresti ale ținutului vostru, cucoanele spicului de grău și ale crîrlor de păpuși. Auzîndu-vă graiul parcă scris cu slove vechi, l-am ascultat ca niște șoapte sărate pe piatră. Netede ca Luceafărul vă erau bărbății și hotărîrea. V-am văzut încălzînd inul, depănînd cînepa dobordînd movila finului cu furca, adunîndu-vă turmele cu vorbe de cărturari, stăpînind taurii, strănepoți de zîmbur, cu călătura; femei întregi cu tulpina subțire și cu sprînceana dreaptă, fecioare tofere, nume neșovăit...”

Printre crengi cu umbra-n barbă

Prin coroana unul tel, Un fasciol de scînteie, Alb, ca floarea de narcise, A pătruns, cetîne în vise, Soarele, pe-o punte-n iarbă...

Cum cresc crude din pămînt, Firele de iarbă, toate Farcă-s fete răsfățate Ce cu soarele dau față... O fi soară?... Dimineță?... Le priveșc, cum cresc rîzînd!...

Și mă duce-un gînd departe, Și mă-ntrec în mine-asa, Pe-aceel loc, de nu cumva, Pe-acea punte, ce nu moare, Unde curg fîntini din soare, Nu-a fost ploaie și ninsoră?...!

Cu inima și cu gîndul, Cu urechea și cu simțul, La pămînt am ascultat, Tot mi-a spus și mi-a tot zis, Pînă cînd mi s-a deschis... Ceru-n suflet și Cuvîntul...

Și-am crezut, că pot să spul... Ce e-n viața trecătoare, Puntea cea nemuritoare, Care-nvie, care moare... Ne sărută, nu ne deare... Soare-i oare? Soare nu-l?...!

— E o lumină!... Fața ei, Vine-n noi din largă zare... Parc-ar răsări din mare, Punte-n raze și scînteii, Pînă-n iarbă de sub tel... Care-ncheagă-n fiecare Om, un luceafăr și-o mișcare... Dorul vieții, visul ei?...!

Cine poate-acum dormi?... Cine răzare-n taina zilei, Susurul tosonfiroi, Puntea, taina zilei noastre, O culoare dintre astre, Revărsată-n drum de zori Pe-un cînt de privighetori?...!

Cine poate să rămînă Nemîșcat?... Cînd dintr-o rază, Universuri scînteiază-n Soarele ce luminează?...! Pășările-n cînt subțire, Desfac zorile în fire De argint, fără sfîrșire... Fire-n zori și zori în fire, Iarbă-naltă-n unduire, Intr-o naștere păgînă, Din fire-o să rămînă, Fire albe de lumină...

TRAIAN IANCU

Puntea soarelui

Că era chiar draga lui... Una-i draga Soarelui... Zînd-nrte zîne ateeșă... Și ca visul de frumoasă!... C-avea stele blonde-n păr, Și părea, că-ntr-adevăr, Înspre zori de revărsare, Soarele, din chipul ei... Parcă răsărea din mare... Se-mbrăca, din fața ei, În mantie de scînteii!... Și de mult ce-o îndrăgea. El, pe cer, mai greu fugea, Mai mergea, mai nu mergea... El, izvorul vieții noastre, Urca-n slavile albastre, Ca să-i fie fetei dor... De un soare călător!... Fata n-a-nțeles nicînd, Cînt pușin a mea minie, Cîntec despre vespnic...

Cînd venea greul, să-l vază, Omul — Om, se făcu răză... Furișat print crengi de tel, Luminînd în anii grei, Cum făcură și strămoșii, Sub stîndardele lor roșii... Greu, din legendar pogrom, Făcu raza Omul — Om!... Cîntec făru din el... Și pe vale și-n muneci!... Iar, prin umbra, din pămînt, Iarbă-n fire!... Cite sint?... Floare albă din creșii Pentru ochi frumoși și-aleși!...

Soptea fata, nu oricul?... Eu sint Zina Soarelui!... Zina și iubii lui... Dar nicînd n-o să-l-o spui!... În zădar, că nu sponca, Fata tare mi-l iubea... Soarele, că mi-o stia!... Că e crudă, dar cu ștîre, Dornică-i de nemurire!... Dar știa el ce știa, De-acea tot cobora, Pe-acea punte de mister, Pe pămînt, veninî în cer, Printre crengi, cu flori de tel, În fasciol de argint, Peste iarbă din lîrdăș, Unde-șta fata să-l vadă!...

Coborît-a, coborît, Soarele ne-acet cîmînt, În căruță de argint, De argint, purtat de vînt,

Pînă-n flori de mărșărit, Într-un zirel de ziua, Dragostea fetei s-o țiuă... Și în iarbă pe amurg, Și în apele ce curg, Nasc din raza soarelui... Un sărut, cu înfocare, Cînd scîlpește cu scînteii, Și-n carate nestemate, Pentru coroana ei!... Colo-n vale, lângă moară, Lîngă moară, lîngă sat, Îlenuța cea frumoasă Spală haine ne-nectat, Zăbovind în așteptare, Eu îi spun, ca să se lase, Ea-mi răspunde tot mereu?... — Eu spal haine de mireasă, Căci l-aștept pe badea-l meu... Soarele lui Dumnezeu!... Dumnezeu, ca să mi-l țiuă, Zirel de ziua!...

Soarele a-ntrîziat, Cu vechia încurcat, Fata greu, că mi-a oftat, Și din ochi a ierămint... Cui, inima nu se strînge, Cînd o fată, ca ea, plînge?... Și ceru-ntr-a ei credință, Să devină, de-o putină, Din ființă-n neființă!...

Ca un zumzet planetar, Fata a primit, în dar, Dezlegare, de la soare, Să plece cu Carul Mare, Pe cerul fără hotare... Să se urce-n Carul Mic, Pînă-ajunge la voinic... Pînă-ajunge-n Carul Mare, La Mirele ei, la Soare!... Stelele-i ghiciră taina, Și schimbără, pe drum, haina, Haină nouă, argintie!... Pînă-ajunge la voinic... Că mi se ogîndeau, în ape, Pietre scumpe și alese, Pe care, bogății lumii Aleargă să le cizăie, Pentru-a lor împărătese!... Căci și ele-ntr-o nestîre Doresc, toate... nemurire!...

Și-a ajuns fata la Soare,

Se stătea în așteptare, S-o prezinte-n constelații, Altor sori și altor spații, Altor timpuri, ce silhuă, Nasc din raza soarelui... Un sărut, cu înfocare, Cînd scîlpește cu scînteii, Și-n carate nestemate, Pentru coroana ei!... Colo-n vale, lângă moară, Lîngă moară, lîngă sat, Îlenuța cea frumoasă Spală haine ne-nectat, Zăbovind în așteptare, Eu îi spun, ca să se lase, Ea-mi răspunde tot mereu?... — Eu spal haine de mireasă, Căci l-aștept pe badea-l meu... Soarele lui Dumnezeu!... Dumnezeu, ca să mi-l țiuă, Zirel de ziua!...

Soarele de feciere, Cîl e El, Soare de soare, Spuse fetei un secret... Soptîndu-i în vis încet... Ca o rază prin brădet... — Draga mea, acum îți spun, Tot secretul soarelui... Și al nemuririi lui!... Nemurire e mișcare!... Drum năinte și schimbare... Pînă-n nemurirea mea, Tine ziua, nu noaptea!... Și de-aceea, am schimbăt, Universul pe-nserat... Și-l fac lumătate ziua... Ziuă plină de lumină, De-ala lumea mi se-nchină!... Și ca să-ți-o dovedesc, Din somn, eu, cînd mă trezesc, Să dormii, alita dor... Cîl trecu pe-a-proșcu-un nor... Eu, te fac lună pe cer, În al doilea emisie, Într-o cîntec, ce mi-a fost drag, Cîndu-i cu păduri de fag, Și-am copt mere și-am copt fructi,

Tot cîntînd pentru cei dragi, Si-oc spicul grîului, Pentru om și viața lui, Tot în cîntecul cereș... Frate celui pămîntesc!...

Fata cînd mi-l asculta, Soarelui, că îmi vorbea: — Frunză verde de ovăz, Te cunosc, soare, pe mers, Pe mersul tău, dat pe spate, Ca să scrii multe păcate... Păcate de dragoste, Ce te bagă-n pacoste!... Uite, eu de ce venii?... — Ca să aflu ce dorii!... — Dacă ți-s violă albă, Dacă ți-am fost și ți-s dragă, Du-mă soare, duce-te-ai, Unde-o sta apa să stai

Și vreme să nu mai ai!... Că mîndruță ți-am fost eu, Tu nu umbli-n rîndul meu!... Cîl în rîndul tuturor, Ca să fii nemuritor!... Tu ești Soare, și ce-ți pasă, Dacă-o fată ți fii mireasă?... Tu te duci iar pe pămînt, La oameni, și-al lor frîmînt... Unde! Măica mea-n cuvînt, Dacă vin și cu tu tine, M-o-ntraba, ai s-auzi bine! — O, fică, ficuța mea, Bine-l la soare, o ba?... Iar cu l-o! răspunde-asa?... — Faci, măică, nu mă-ntraba, Și te uită-n fata mea, C-o gâlbînit, ca ceara, Si-o-nverzi, ca ledera!... Măica fetei auzea, Și-n iatac mi se cînta, Pe-o rază de soare-șșă: — Leano, măicuța mea, Nu ține Soarele-ascuns, Te-al dus sus, ți-a fost de-ajuns!...

Vino lângă noi acasă, Cu soarele tău, la masă!... Face satul noastră mare, C-am dat fata după soare, Să fie nemuritoare!... Tu, nu vezi, soarele, tu, Că deschide sufletu?... Tu nu vezi, fată cuminte, Că-ndeamă pe om să cînte?... Cînd se-aprînde raza lui, Schimbă fata omului, Rupe-o! mortii coasa-n două!... Asta-l viața Soarelui, Și-a nemuritorului... Căci și eu sint tot pămînt... Fost-am fir de iarbă-n vînt!... Și-am cîntat ce mi-a fost drag, Cîndu-i cu păduri de fag, Și-am copt mere și-am copt fructi,

Printre crengi, cu umbra-n barbă... Prin coroana unul tel, În fasciol de scînteie, Alb, ca floarea de narcise, Să-nclîzim și om și vise... Pe o punte-n iarbă verde, Unde umbra o vom pierde, Născînd nouă nemurire, Nu stînd singuri, în neștîre, Printre ceruri de safire, Izolați de lumea-n care, Noi aducem stele, soare, Pe puntea nemuritoare... Pe o punte de mister, Ce-o smulge genul din cer Și-o aduce pe pămînt, Între oamenii ce sint Al miscării îngeri noi, Lumînd doar fata lor, Genul cel nemuritor, Comunist de dor, de dor!...

TEATRU

„A auzi cîinii în Giurgiu“ e o expresie care a luat ființă, neîndoios, la București. Orașelul de pe malul Dunării a fost timp de peste patru secole *raia* și, un urdiniș, prin care vies-parul otoman se revărsa în țară. Atunci probabil trăiau cîinii. Am avut cîinii foarte buni de-a lungul istoriei care au știut să urle la stele cu o aplecare metafizică neîntrecută. Mircea, Tepeș, Mihai Viteazul, înștiințați în felul acesta pe *calea undelor*, au rețezat scurt avîntul fesurilor roșii înghesuite pe gleaua drumului ca pe o panglică de prins muște. Cînd treci pe la Călugăreni te uimește azi modestia unui monument pricăjit. Aici s-a dat cea mai crîncenă bătălie din sec. 16 împotriva unui dușman de zece ori mai numeros, venit cu gîndul de-a strămuta raiaua la București? Eroul necunoscut de atunci, ca și eroul cunoscut Mihai, merita un bronz care să demine atît Dunărea cît și capitala. O sabie imensă, înclinată spre sud ar fi suficient.

Revenim la Giurgiu. E de mirare că stăpînirea turcească a trecut aici aproape fără a lăsa urme: nici în arhitectură, nici în obiceiuri, grai

etc. Giurgiu e un oraș mic iar cîteva încercări de sistematizare i-au stricat și bruma de farmec. Tîrnăcopul s-a înfipt miop exact în locul care trebuia păstrat: piața centrală, *fajruria* cum îi spuneau giurgiuvenii, pentru a ridica aici cîteva cutii de chibrituri. Păcat că multe din orașele noastre nu dispun de edili cît de cît pricepuți care să fie în stare să-și cheltuiască fondurile puse cu generozitate la dispoziție de către stat într-un mod care să însemne creație iar nu lucru de mîntuială, un semn de bogăție și nu de umilintă. Pentru că prin portul Giurgiului a salohorit Eminescu, pentru că aici a fost dascăl un timp Ion Barbu ne simțim legați și prin poezie de acest sat mare și îndărătnic. La Giurgiu te poți bucura în fiecare an (de *Stă-Mărie*) de un izbutit tîrg. (Anul acesta ține o săptămînă, în beneficiul sinistraților). E un spectacol amintind de teatrul popular, cu înțelepte rătăciri în comedia antică și ritualul păgîn. Dăm la o parte turta dulce, halva, pomitorile. Miezul e fantastic și „caraghioz“. Pe vremuri apăreau la bilci

Marioara și Vasilache, închipuind istorii pe sfoară, spre hazul *galeriei*. Centrul atenției — tiribomba, căluseii care se fugăresc în cerc pe sus. O scenă turnantă *sui generis* și mă gîndesc că un regizor ar putea înjgheba un spectacol interesant cotind mai încet comedia, și jucînd aici sus o piesă. Și comedia se mișcă — într-adevăr. Cei care vin acum pe Drumul Untului, pe la Groapa Hogii, satele dînd năvală la centru să se culturalizeze, ar putea vedea spectacole de bilci ca să zic așa la înălțimea aspirațiilor. Ceva care să se compare cu mult căutatele în apus spectacole de sunet și lumină.

Bilciul e un fel de cros pornit spre metafizică. Dar din *sunetul și lumina* de la Giurgiu nu trebuie să lipsească nici cîinii. „*Stăpîne stăpîne mai cheamă și-un cine*“. Drumul Untului care făcea să se scurgă peste Dunăre grăsimile pașunilor cere și-un cine. În vremile de grea cumpănă, cum au fost aitea, urechile se ciuleau adîmlecînd: lătrau cîinii în Giurgiu? În tăcerea de veacuri acest lătrat capătă rezonanțe adînci de orgă.

Marin SORESCU

EXPOZITII

Transcripția elogiului

„Tapiseria e un ecran al unor năzuinți sublime. Fie și numai pentru că ochii se opresc pe un lucru al naturii, fie și numai pentru că mina atinge țesătura de poveste a linii — înseamnă ceva din puținele mistere nedezlegate ale percepției artistice. Atunci cînd tapiseria a fost ceea ce trebuia să fie, o victorie a naturalului...“

„Iată o expoziție pe care simțurile pot s-o îndrăgească: tapiseriile lui Mimi Pozeanu cheamă în primul rînd umirea ca pe un elogiu neformulat. Din privilegiate ale genului decorativ, aceste tapiserii încheagă o existență a reveriilor, omînd cu suveran dispreț tot ceea ce nu este armonie. Un peisaj concurend prin fidelitate a detaliilor pictura...“

Un Lurgat — reper minim dar suficient — oglîndește tapiseria din unghiu unui artist definitiv dăruit genului. Mimi Pozeanu oferă tapiserii adevărate și destin, în timp ce fabulatia proprie se intrupează în țesătură.

„O lume acvatică de adîncuri marine se abandonează căldurii auriilor a unei plaje, cochiliile și ghiocurile încremenesc ca relicve ale regnului („Plaja“), insecte legendare înțepate în soldurile subțiri, oprite din vibrația lăcioasă a aricilor („Amintiri de la Muzeul Antică“), o întreagă floră de grădina cu grase plante domestice („Grădina noaptea“); în toate aceste teme, reflectîndu-se unele pe altele ca în niște oglinzi paralele, mirajul invizibil are o dezlegare delicată de a se arăta. „Orga verii“, „Primăvara“ sau „1907“ — iată lucrări în care stilul decorativului țigîgă o semnificație ce-mi părușe îndoielnică în fața unor străini metri de țesătură ai altora.

Desigur, fascinația stilului acestor artiste vorbește despre o tehnică aproape imprevizibilă în performanțele ei.

Iulian MEREUȚA

TELEVIZIUNE

Incoruptibilii

Dacă în numărul trecut ne-am manifestat dezaprobarea asupra prezentării serialului „Moara de pe Pad“, am făcut-o cu delicatețe, folosind tot timpul un ton blajin.

N-am spus nicăieri că această „Moară“ ar fi proastă, ci submediocră, n-am declarat niciodată că ea ar avea puține calități, noi nu i-am găsit nici una.

De aceea ne-am bucurat peste măsură cînd episodul din săptămîna trecută a durat cu 5 minute mai puțin decît precedentul. Nu-i prea mult, veți spune dvs. Nu-i prea mult, dar nici nimic nu e. E un început și dacă ne putem permite, un succes. De unde se vede că tonul manierat face foarte mult la o cronică t.v.

Cunoscînd probabil perfect principiul din mecanică al acțiunii și reacțiunii, responsabilii seriilor au lansat cam în același timp cu „Moara“ o altă peliculă care, oricît de încrîncenată am fi, cu greu îi găsim vreun cusur.

Pe semne, și-au spus dîștii, nu e bine să avem pe micul ecran numai filme bune, dar nici numai seriale slabe nu e corect. E bine, conform principiului mai sus amintit, să fie una caldă, una rece. Astfel echilibrul de forțe se menține intact, iar liniștea e și ea asigurată. Dacă această calculată ce și l-au făcut, au nimerit-o. Pentru că, pe cît de greu digerabil e „Moara de pe Pad“, pe alți de excelent îi se pare fiecare din episoadele „Incoruptibililor“. Este, cred eu, cel mai reușit film de aventuri prezentat la televizor în ultima vreme.

Porînd de la fapte reale, păstrînd întocmai — atmosferă și personajele epocii, el reușește să ne fiină încordăți pînă la capăt, cu toate că știm întotdeauna dinainte învingătorul: Eliot Ness.

Acțiunea se petrece în perioada prohibiției din America, perioadă în care gangsterii au apărut ca ciupercile, și cînd, după rostea Chicago, în același timp, își veneau în mînte cuvintele glonț și sîruri.

Tema este clasică temă a filmelor polițiste: lupta justifiată dintre bine și rău. În „Incoruptibili“, în orășelul crimei, ale o parte stau gangsterii și de cealaltă Ness cu oamenii săi... Și în fiecare simbioză asistăm cum rîndurile celor dîștii se subțiază rîndind cu ochii.

Filmul este excelent realizat. Este, așa cum s-a întimplat odinioară. Nici-o complicație în plus. Nici-o vicinie nouă inutilă. Personajele sînt umitor de simple. Merit direct la ființă. Fără ezitare. Aproape nău de sigur pe ele. Acțiunea nu trezează nici un moment, nici-o lungime inutilă nu apare.

Așa cum am mai spus, această peliculă

ni se pare deosebită, iar prezentarea ei pe micile noastre ecrane binevenită.

Într-un articol mai vechi, remarcam ritmul susținut al premierelor teatrale. El se menține neschimbat, și sperăm să nu fie doar un simptom estival. Ultimele două spectacole „Iubirea unui subaltern“ de T. Mazilu și „Pacea“ de Aristofan, au constituit succese demne de subliniat.

Alți Cornel Todea cît și Magda Bordenanu, regizorii celor două producții, merita toate felicitările noastre. Ei au găsit soluții ingenioase, realizînd spectacole de înaltă calitate. Remarcabil ni s-a părut Marin Moraru în „Iubirea unui subaltern“, susținînd cu brio o partitura dificilă.

Radu DUMITRU

SPORT

Meditațiuni

Orele sînt tirzii. Revista trebuie să intre în rotația SUPLINTOR nu ne-a trimis cronica din locurile unde-si petrece vacanța. Măcar despre o umbră de saimă să fi scris, despre o miristă, despre o piatră kilometrică, despre o coropisniță, să ne fi trimis ceva, n-ați observat, croniciarii de la alte publicații au început totuși în săptămîna asta meditațiuni despre o mulțime de abstracțiuni sportive, aer, apă minerală, salturi de la Podul Hoției și de la 2 Mai, dar tot au scris, numai lei nimic.

Deci, cineva trebuie să îmbrace echipamentul lui Suplinter VI și să improvizeze o cronică sportivă (Suplinter II și-a luat echipamentul de poscut cu sine).

Dar ce pozie serie la orele astea tirzii decît niște meditațiuni? Și nici măcar nu plouă ca să poți folosi intruducerea: „Pleaturile de ploaie bat în geamuri, Fulgeră. Tuna. Trăznoghe. Un sentiment de tristețe și singurătate onirică cuprinde în āgeroa. N-a mai rămas nimeni. Nimeni în noaptea. Un fulger spînză totuși transversal pustiu. Ca într-un vis apare alergînd solitar, fosforescent, Beckenbauer. Cu mina bandajată lipită de piept, pătrunde prin ploaie, tunete și fulgere... Dispare... De jur împrejurul imensului stadion luminat brusc a gîrnoie se vad cîi printr-un fum diamantin deasupra tribunelor goale zici de mii de umbrele multicolore rămasse singure și deschise. Umbrelele sînt fără spectatori. Ploaia rapide pe carapacele umbrelor carele doar au mai rămas lozaine fotbalului, etc. etc.“

Dar nu plouă. Și meditațiunile întîrzic să vină. Colajul de texte nu se mai potîră. Despre plajă s-a scris, despre nisip s-a scris, despre apă minerală, s-a scris, despre Angelo Niculescu s-a scris. E o mare sărăcie de subiecte în vacanță.

A face meditațiuni nu e un sport. Și apoi, vorba lui Dragoș Cojocaru și a lui Dinu Sărau, meditațiunile sînt cerebrale, ele

revista străină

● PARIS MATCH (8 aug. a.c.) În maniera obișnuită (relatarea sub formă de fotografie), revista oferă reportaje interesante despre expediția echipajului Ra, festivalurile de muzică-pop din Aix-en-Provence și Biol, filmele lui Jules Dassin etc. Imagini turbătoare din „orasul“ negrilor — Harlem — găsim în reportajul lui Jack Garofalo, SIX SEMAINES DANS HARLEM INTERDIT. Sub fotografiile, autorul notează sec: „Această familie ocupă două camere într-un imobil deteriorat pe Strada a opta. Billy este un privilegiat: nu e somer. Ocupația: măcelar. Salariul: 65 dolari pe lună. Un alb are 95. Chiarie: salariul pe o săptămînă, lunar. Niciodată plimbări, nici călătorii. Distracții: poker și partide de pescuș în Hudson“. Sau: „Billy asigură un oarecare confort soției și celor patru copii ai săi. Dar care este viitorul lor? Un tînar negru care face patru ani de colegiu, spune sociologul american Herbert Müller, poate spera să obțină unul din posturile ocupate de albi fără studiul secundar“.

● Potrivit unui referendium improvizat ad-hoc de șapte studenți în drept din Nanterre (care nu știu ce să citească în vacanță) cele patru titluri menționate în toate răspunsurile au fost: L'Histoire mondiale de l'apres-guerre de Raymond Carr, Histoire de la fibuste de Georges Blond, Histoire mondiale de l'astronautique de Von Braun, și Ziggurat de Paul Andreote. Așadar, trei cărți de „istorie“ și un roman polițist. Și un veritabil subiect de sociologie.

● LE FIGARO LITTERAIRE (10-16 aug. a.c.) „Aiteții super-lecturii. De-acum înainte, putem citi Străinul în douăzeci de minute și Mizerabilii într-o oră... „Junge și știm că distanța cea mai mică între o pagină și alta este diagonala“. Sub aceste titluri și subtilități frînd reclama, un articol serios despre o problemă serioasă: informarea în raport cu capacitățile relative limitate ale omului de a parcurge imensul material tipărit. Și o soluție: însușirea unei tehnici superioare de lectură, respectiv „lectura rapidă sau dinamică“. Potrivit statisticilor, noua metodă de a citi ar permite dezvoltarea unei viteze de lectură de 1600-1800 cuvîntelminut (adică, o viteză de cca. opt ori mai mare decît viteza „normală“ — 200-250 cuvîntelminut). Se va impune, oare, lectura dinamică? Dar, mai ales, va avea o consecință asupra literaturii?“

● Tot Marc Alyn comentează și romanul unui tînar autor german, Ror Wolf. Intitlată Teribilul festin cartea conține „descoperirea unui ospăț, mai exact a unei orgii gastronomice și, uneori, erotice, ale cărei faze, de la aperitiv pînă la desert, erodă în memoria autorului alte ospățuri luate cu alte ocazii în compania unor comesești diferiți...“ „Totul în această carte salvează, mestecă, digeră...“ notează în continuare Marc Alyn. Și strîștește prin a declara unor malițioși: „Ror Wolf? Fără îndoială, cea mai fină furculiță a literaturii germane de azi“.

● L'EXPRESSION (10-16 aug. a.c.) În articolul „Pentru a face plăcere adulților“ Madeleine Chapsal se ocupă de unele cursuri ale literaturii pentru copii, cursuri legate de (traj), calitate, denariajare ne vîrște, posibilități de desfacere etc. De unde se poate vedea că și în patria lui Pif, Răiquini și Roudoudou, literatura pentru copii are problemele ei.

● În articolul „Pentru a face plăcere adulților“ Madeleine Chapsal se ocupă de unele cursuri ale literaturii pentru copii, cursuri legate de (traj), calitate, denariajare ne vîrște, posibilități de desfacere etc. De unde se poate vedea că și în patria lui Pif, Răiquini și Roudoudou, literatura pentru copii are problemele ei.

U. V. Z.

punct și virgulă

Memoriale -le lui Vasile Părvan

Dincolo de arheologie, Vasile Părvan e un literat și un filozof al culturii cu o operă plină de semnificații pentru descifrarea spiritualității românești pe plan european. Tipăritura Memorialelor ca și a celor patru prelegeri publicate acum o jumătate de secol sub titlul Idei și forme istorice devin o necesitate stringentă. Editura pentru Literatură, azi Minerva, a anunțat în două rânduri această apariție, fără să vedem însă în librării cartea. Prin formația sa și chiar prin stilul opereii sale, al Memorialelor în special, Vasile Părvan a stimulât la noi o concepție universalistă despre cultură. Ideile sale au slujit ca pivot ideologic studiilor și recomandărilor lui Tudor Vianu din Fragmentele moderne (1925). Provincialismul unei culturi din programe de culturalism etnic a fost combătut de Părvan. Mai de vreme decît Vianu, Părvan a militat pentru un „ideal clasic al omului”, și, anticipînd pe George Călinescu, a plecat pentru un neoclasicism românesc cu finalitate universală sau cel puțin europeană.

Formula clasică, reiterată pe plan estetic între cele două războaie, care ar cuprinde și pe Ion Pillat (ca poet și teoretician) a avut în Vasile Părvan forța ideologică a unui titan care a propulsat o aproape ca un ritual. Un cîntec părăvnic mi se pare în mare parte opera lui Dan Botta; Camilonești sau își are modelul în Memoriale și Idei și forme istorice, neegalîndu-i însă rezonanțele adînci, aproape viscerale. Sînt încă multe de făcut pentru a contura în istoriografia literară românească această mare personalitate. Unele din articolele și conferințele sale mai sînt risipite în reviste sau rezumate cu lungi citate în pagini de ziar; corespondența sa, atît de literară, cu o eleganță stilistică renesanțistă și cu o înaltă academică, oferă oricînd proporțiile unei cărți. Rîndurile de față sînt numai o sugestie.

O precizare cu privire la colaborarea Ion Barbu-Ion Vineu

Simion Nioc reia în cadrul unui articol consacrat lui Ion Barbu și Ion Vineu (din Orizont XXI, nr. 4/1970, p. 40), între altele, o discuție foarte aprinsă, dusă acum doi ani în legătură cu paternitatea poemei Răsturnica (Contemporanul, nr. 62 din octombrie 1925, pag. 1) și Continuare (Ibidem, nr. 88 din 8 dec. 1929, pag. 1). După analiza textului ajungem la concluzia să prima e scrisă de Ion Barbu iar cea de a doua de Ion Vineu. Prin intervenția Constantin Brezu în Contemporanul (6 dec. 1928, 1 ian. 1929) s-a stabilit că pseudonimul pe care eu îl atribuim ambilor poeți, aparține numai lui Vineu. Constantin Brezu inclina să creadă în mod eronat că butașa Răsturnica e scrisă de Ion Vineu. (Revista Contemporanul chiar reproduce textul butașei sub semnătura Ion Vineu). În nr. 12/1928 al României literare academicienii Al. Rosetti și Șerban Cioculescu, arbitrajul litigiu și ne dau dreptate iar Dinu Pillat reproduce poezia în culegerea apărută recent în Biblioteca pentru toți. În Steaua XX, nr. 4/1929, p. 117-118 reiterăm litigiul aducînd precizarea că publicarea poeziei s-a făcut la cererea lui Ion Vineu care o audiasse într-un cadru foarte goliardic, alături de alți prieteni, în lectura autorului. Cum, Ion Barbu era proaspăt asistent al profesorului Gh. Tîrziu, deci universitar, lesne de înțeles, făcînd un raport sumar între conținutul libertin al poeziei și rigorile profesiei sale universitare, a solicitat lui Vineu s-o publice cu unul din pseudonimele lui, și astfel poezia a apărut semnata de B. Iova.

In argumentarea tezei noastre mai amintim și o scrisoare a lui Ion Barbu către Tudor Vianu, comunicată nouă de Dinu Pillat, document în care se spune clar: „...Într-o circumstanță unde am scris probodul pentru „Răsturnica” (sublinierea noastră) Scribarea este datată 18 mai 1922. Poemul a apărut în Contemporanul, lui Vineu în 1925; Șerban Cioculescu posedă o versiune primară a poemei, din 1919, data cînd, în circumscripția amintită, Ion Barbu a compus butașa.

Emil MANU

Unde sînt edițiile bibliofile?

La noi, a dispărut în ultima vreme, obiceiul editorial al edițiilor pentru bibliofili. Dincolo de snobismul unor gusturi sau de capriciul unor autori, ediția pentru bibliofili e un act de cultură și, chiar mai mult, de rafinament al unei culturi. Cartea devenită operă de artă (grafică și tehnografică), scoasă din circuitul stereotipic, oferă ochiului și inimii „cel mai perfect viciu de necondamnabil”, după expresia lui Valery Larbaud.

De cîteva luni poetul Ion Caraiian a a-

nunțat o asemenea carte personală, cu inscripții pentru bibliofili. Nu la aceste modalități ne gîndim în primul rînd. O ediție bibliofilă din opera lui Ion Barbu sau Matei Caragiale, o reeditare integrală luxosă și numerotată din Eminescu, Caragiale sau Brezban, un fel de colecție Plectide românească ne-ar oferi și textul și spațiul esențial pentru un intelectual învadat de tipăriții. Ne întrebăm ca și Argezi de ce erau frumoase tipărițiile călugărilor de la Neamț?

Izvoare folclorice și creație originală

Sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice a Republicii Socialiste România și elaborată în cadrul Institutului de teorie și istorie literară „G. Călinescu”, culegerea „Izvoare folclorice”... cuprinde studii dedicate uneia din cele mai controversate și în același timp din cele mai bogate epoci literare românești, epoca de formare și afirmare a unor scriitori ca Mihail Sadoveanu, Octavian Goga, Gala Galaction, Ion Pillat, Lucian Blaga, Ion Barbu, V. Voiculescu. Corectarea filonelor folclorice în opera scriitorilor cități urmărește mai puțin identificarea unor contacte ci mai mult sinteza unor viziuni, evoluția și transsubstanțierea estetică a unor teme. De aici, se ajunge ușor la concluzia că scriitorii moderni iau contact cu un folclor mai arhaic și mai criptic, cu forme mai puțin circulare, cu cîminte mai platonice, ajungîndu-se uneori la o recepție aproape suprarealistă a folclorului: descîntecul, superstiția, jocul copilului (dus pînă la abstracțiunile filmic), mitul, doina arhaică etc. Iau locul fondului principal de folclor. Dar mai mult, unii poeți, ca Ion Barbu, de exemplu, își creează folclorul lor, ajung la similitudină, greu de descifrat pentru un spirit nereceptiv la poezia nouă. Blaga vorbea de un „litmat feciornic” al poeziei populare pe care poetul cult nu-l va găsi niciodată, Ion Barbu se desolidariza „în destin” de literatura de pitoresc și de aceea o re-creea V. Voiculescu își căuta în amintiri „Vracii bătrîni, mari descîntători de pești”, amintindu-și „bocete de mireasă” sau „descîntec de urs”, toate trecute prin simbolistica visului sau a tainei. Sadoveanu remodela vraja orientală a Cărilor populare din vorbeler o senzualitate moldovenească iar Galaction o magie balcanică. Goga își găsea tonul tragic în bocetele ardelen și voluntarismul profetic în arhaizarea existenței. Iată numai cîteva din ideile acestei cărți de studii realizată de Ovidiu Papadima, Emil Manu, Viorica Nișcov, I. Oprișan, G. Muntean.

M. EMILIAN

avantpremieră editorială

DUMITRU M. ION

GICA TUTES

Balcanice

Atențiune, Carolina!

Versuri. Editura „Albatros”

Roman. Editura „Ion Creangă”

Mărturie îmi stă tinerețea

(Urmare din pag. 8)

mare talent, cu idei democratice și al cărui volum „Lumea necăjită” e vorba să fie reeditat în curînd.

Mai veneau la „Imperial” poeți cu nume sau pseudonime grandilocvente... După Iuliu-Cezar (Săvescu) lată pe Alexandru Theodor — Maria Stamatiad și pe V. Demetrius, ardelean de origine și pe care-l chema Vasile Dumitrescu, V. Demetrius mi se pare unul dintre cei mai nedreptățiți scriitori ai noștri. Autor de romane realiste cu profunde preocupări sociale, el a publicat în volumele „Versuri” și „Trepte rupte”, strofe suave, de-o tulburătoare muzicalitate.

Adeseori pe mine ca pe-un clarvizi
Tu ai trecut o mină ce-a suspinat deschis
durere...

Sau!
Domniță, crească mătrăgana
Pe drumurile unde noi
Purtam, încoronat cu luna
Un singur suflet amîndoi...

Din acele vremuri depărtate, mi se perindă-n ochii minții chipuri stersse, fantome trecătoare, ațîții și ațîții poeți minori, care n-au lăsat nici o dîră...

Poeți minori!... Soldați căzuți înaintea de vreme, pe cîmpul de luptă al literaturii... Sînt mulți, foarte mulți, mult mai mulți decît cel ce-au izbutit să-și facă un nume. Nu o dată vei găsi în recolta lor firavă, modeste flori de cîmp, în care plîpîie o năzuință, o velleitate, o vibrație de frumusețe... Au fremătat ca fluturii de noapte în jurul unei flăcări, și-au ars aripile plîpînde, s-au prefăcut ei înșiși în pubere cenușe.

Acestora, cei sosiți din cîine stie ce colțuri de provincie, din cîine stie ce sate anonime, ispițiți, atrași, amăgiți de fastul metropolei care consacra, te urcă pe culmile gloriei — acestora, marele novelist francez Guy de Maupassant le-a închinat o poezie care-i plîngea și care poezie se sîrîșea așa:
Cîți ochi uimiți în noapte nu se sting!
În depărtarea voastră nu pătrunde
Decît ecoul celora ce-nving!

Intr-adevăr cine cunoaște, cine-a scris viața miilor și miilor de victime ale dorului de realizare, de biruință, în cetățile supreme, alți de vitregie pentru cei slabi?
În depărtarea voastră nu pătrunde
Decît ecoul celora ce-nving!

Frumosul cap cu nări subțiri și bolta frunții plină

Marii poezii ai literelor românești erau I. L. Caragiale, Al. Vlahuță, George Coșbuc și Barbu Delavrancea. Nu veneau la Imperial și la Kübler.

Pluteau în sferă prea înalte, ca să se înnește cu noi, tinerii începători care li învățasem în școală și-i veneram.

Acești patru corifei ai srisului românesc reprezentau oficialitatea.

Alexandru Macedonski, cum am scris mai sus, nu era bine văzut, în acea vreme, fie din pricina epigramei greșit

interpretată de contemporani, fie din pricina ciudăteniei sale, a firii sale capricioase, a spiritului său sardonice, care compromitea inima lui bună, entuziasată pînă la exagerare. Avea și el snobismul jobanelor și al radinotelor cenușii, al bijuteriilor false, al atitudinilor exotice, aduse din Cartierul latin al Parisului, unde scriitorii simbolști se îmbrăcau în costume și draperii mirobolante, căuțind să se evidențieze prin bizarietate, „să epateze pe burghezi”.

Poate nici poezia lui Macedonski nu era făcută să placă într-o epocă de viitor sămănătorism. Maestrul mai avea și voluptatea gafelor. Făcea cite una boacăna cînd îi-era lumea mai dragă.

Nici elevul său cel mai important, Dilliu Zamfirescu nu se bucura de-o prece mare popularitate. Bărbat frumos, bogat, elegant, solemn, plin de ei însuși, olimpiar.

Tînfid lumea la distanță, Dilliu Zamfirescu își petrecea vremea mai mult în străinătate, în misiuni diplomatice. N-avea contact cu lumea literară din țară, era un izolat, minimalizat de critici — printre care cel mai cărat i-a fost Dobrogeanu-Gherea. Gherea l-a numit pe Dilliu Zamfirescu „Pesimistul de la Soleni!”

Prozator de mare clasă, autorul „Vi-eții la țară” și al „Novelilor” a mai fost și un poet de mărime-nlă, mînuind un vers marmorean și totuși cald, hieratic.

Printre ultimele lui poezii trebuie menționat poemul „Miriță”, în care trei strofe închinat lui Mihail-Viteazul au aceeași muzicalitate, același sentiment, aceeași splendoare ca „La steaua care-a răsarit” a lui Eminescu.

Măria ta, demult ești mort
Iar eu, cuprins de jale
Cernit înimă mi-o port
Prinos Măriei-Tale.

Atîția ani de veșnic somn
De nu mai poți să-i numeri
Declină frumosul cap de domn
Ți l-a zburat din umeri.

Frumosul cap cu nări subțiri
Și bolta frunții plină
Cătapetează de gîndiri
Zidită din lumind...

Aghiotant al lui Macedonski mai era și poetul Mircea Demetriad, fratele Aristizzei Romanescu, un tip fermecător, plin de vervă, cu ochii sciintietori, cu părul și bărbuța crețe. Am petrecut cu el ore neuitate, pînă spre ziua, în grădina cafenelei Bulevard. Apoi plecam sus, spre Calea Moșilor, unde era o simigerie care pe la trei dimineața scootea covrigi cu susan, calzi. Cinci para colacul. Ne îndestulam foamea zorilor.

Mircea Demetriad era ceea ce se numea pe atunci (și nu știu pentru ce!) un poet „decadent”. Scria versuri frumoase ca acestea și altele altele:

Sub bolta înstelată — albastru uranis
Mă clatin de beția luxuriei nebune,
Orchestra de senzații în mine nu apune
Și drumul cel mai neted îl urc pe un pisic.

Amintirea lui Mircea Demetriad mi-e întunecată de-o milnire pe care i-am adus-o.

I se jucase, prin 1911 la Teatrul Național, o fetea orientală, „Visul lui Ali”. Eu făceam cronica teatrală la ziarul „Universul” și sub impresia nepăcuită a unuia care o lăsa publicului această premieră, am publicat, chiar a doua zi, un articolă care nu-i era favorabil. Tineretea care se crede atotștiutoare, atotbiruitoare, nu e indulgentă. Am regretat toată viața această ieșire împotriva unui coleg mai vîrstnic, atît de bun, atît de cald și atît de talentat, cum a fost Mircea Demetriad.

Singurul merit al cronicele mele de atunci este opoziția pe care o făceam artiștilor scenice, spectaculoase, cu care regia încercase poemul dramatic. Susțineam că pe primul plan trebuie să treacă textul poezii. Iată o părere valabilă și azi. Cu o vie satisfacție constat că literarii noștri critici se ridică și ei împotriva abuzului de scenografie care se practică pe unele scene ale noastre.

Corabia-n goană trecea, Cintau legănatel valuri

Legeți printr-o traică prietenie, admirație și stimă reciprocă, Vlahuță, Caragiale, Delavrancea și Coșbuc au fost puternici și prin această confraternitate.

Fiecare a contribuit la gloria celuilalt, prin scris și prin vorbă.

În articolele pe care le-am consacrat lui Caragiale cu prilejul semicentenarului de la plecarea lui dintre noi, am omis să menționez admirația pe care autorul „Scrisorii pierdute” i-o purta lui Coșbuc.

Parcă-l aud, după o entuziasată prezentare, parcă-l aud pe Caragiale recitînd cu vocea lui baritonă, cam doigă, o strofă a poetului „Baladelor și idilelor”.

Alături de strîmbele maluri
Corabia-n goană trecea,
Cintau legănatel valuri
Cintau și matrozii pe ea...

Desăvîrșit om de teatru, Caragiale (îmi vine greu să mai scriu, familiar, „Conu Iancu” sau „menea Iancu”) pune accentul pe fiecare silabă și printr-o caldă vibrație, cu o perfectă dicțiune dădea valorile convenite versurilor alege ale poetului țărănimii.

Intrînd, foarte tînr, în arena literară, am avut norocul să cunosc și să fiu primit cu bunăvoință de acești iluștri înaintași.

Caragiale mă apreria, Delavrancea știa pe dinafară și-mi amintea frînturi dintr-o poezie a adolescenței mele „Curtea arsă”:

O, și cite spune vîntul
Cînd jeleşte prin ruine!

Lui Coșbuc îi plăceau versurile pe care le publicam prin foile din Ardeal. Îmi vine greu să reproduc — și nu le reproduc — elogiile pe care mi le adusesse marele poet. Vlahuță m-a iubit mult și-mi dăruia cărțile lui „cu dragoste frătească”. St. O. Iosif care îmi

D. CORNELIU — Cîmpulung Moldovenesc. Am luat în atenție observațiile Dvs. asupra publicației noastre. Cît privește tirajul revistei, acest lucru nu depinde cu totul de noi, vom face toate eforturile ca numărul exemplarelor să fie cît mai aproape de cerințe. Lucrările pe care ni le-ați trimis prezintă interes. Continuăm și scrieți, selectați riguros ceea ce trimiteți redacției. Sperăm că în curînd vom primi de la Dvs. versuri bune.

tăm mai multă rigoare a gîndirii și mai multă frumusețe a versului.

NICOLAE ANDREESCU, Roșiori. Nu știm dacă e nimerit să vă începeți „cariera literară” cu o „Ars poetica”, pe care, după cum spuneți, „vă las pe dv. s-o deslușiți”. Regretăm, deocamdată nimic împede.

Neconcludente lucrările trimise de: LILIANA GANGAS, Buz; ARISTICA BAGHIINA; Tr. Severin; ANA N. ALBA; LIVIA ȘTEFĂNESCU, Brăd; CONSTANTIN GHIBORCHIE NAIDIN; GEORGE MĂRUNT, Sibiu; TITU C-TIN TOC, Buzeni; A. VIROSCU, Roman; COȘMAN CONST., Predeal; C. CIOBOTEA, Motru; I. TEODORESCU, București; ALBEL ABA, București; MICULESCU GEORGE, Timișoara; FLOREA RADU, București; CĂTALINA ARBORE, Pucioasa; N. SILVESTRU, Adjud; D. R. ISTRATE, Brăila; VALENTINA LAURA, Huși

STENTOR

posta redacției

EUGEN EVU. — Cum căutat pseudonimul, dar, în sfîrșit, versurile ni se par de data asta citabile. Reproducem aici poezia Amarul mierii:

„Necunoscutul rînilor ne înfrică
ard buzele semnele căderii
iar mai presus de liniștea aceasta
ne tulbură ascuns amarul
mierii,
Innegrăți de rod uităm
floarea
și-n mirtul rupt de iarnă
rădăcin
de ne iubim e numai
departătura
cuvintelor în care ne zidim...

D. SERAFIM, Drăgoești Dolj. Cum e posibil să scrieți astfel și încă despre Eminescu? Ori ce știați, poezii înut? O, ce mai frînță, ce mai geniu. Lumină a marelui său literar domeni.

A scris dulce, a scris mult
Strălucind pe-al său mare
cult.

GH. MARIN, Gherla. N-a fost deajuns că ne-ați trimis lungul poem RENASTEREA NR. 43 (din care am citat săptămîna trecută) ne trimiteți acum alte două poeme, la fel de agramate, RENASTEREA NR. 44 și RENASTEREA NR. 45. Ciudată situație. Împreună cu amicul dvs. D. Serafim și cu alții sinței hotărîți să renasteți totul, fără să vă gîndiți cîtuși de puțin la dvs. A-tita uitare de sine e îngrijorătoare.

CEZAR CONSTANTIN, Căzânești — Ialomița. Pare că sintem martorii unui amestec al aritmeticii elementare în poezie, ne trimiteți și do, printre alte poeme, două intitulate GINDURI ALBE 14 și GINDURI ALBE 22. Să cităm cîteva vorbe din „22”:
„Să trecă un timp pe înima
gheții și noi în țimpla de clei
a pămîntului! Să așezăm masă
cu ochi răstîgnind” etc. etc.

LEZEU GH., Gotlob. Ne întrebați dacă puteți „corespondență” cu publicația noastră. Cu mare plăcere. Subiectele le alegeți dvs.

REGI T. Ne scrieți: „anotimpul nu mă poate obstacola și ne trimiteți versuri pe care le considerați bintuite de neliniști, „un strigăt smuls unei experiențe-limită irepetabile, din care tești orb, pipăind înfiorat contururi și dimensiuni”. Caragiale ar fi spus: „C’ești copil?” Nu vă temeți, n-aveți neliniști. Remarcăm, deocamdată, calligrafia dvs. Împacabilă care n-are cum să fie tulburată de „meditațiunile” versificate, pline de locuri comune, pe care ni le-ați trimis.

MONICA POP, Carei. O față cu șortuleț de școală din Carei, așa vă bănuim și nu altfel, ne trimite versuri scrise stingaci în care vorbesc de nădaci, de beznă, de enigme și printre acestea, toate înmormozate din cînd în cînd pînă de săfîre și rabine, ce se scaldă în marea nămădită cer”. Vă mulțumim pentru acest dar nău și curînd să vă dorim un foarte bun și senin început de an nou școlar.

STAN VIROEL, București. Pe o foaie velină ne expediți patru poezii sub titlul GINDURI DE MOARTE. Feiul cum scrieți ne face să credem că nu luăm în serios poezia, sperăm, în schimb, că sinței un tînr plin de viațoare.

AL. MARCU, Turda. De la un student în biologie aștep-

avantpremieră editorială

IOAN ORIGORESCU

Ecualită moarte

Nuvele. Editura „Albatros”

FLORIN MURGU

Cartea regiilor

Editura „Eminescu”

ION APOSTOL POPESCU

Studii de folclor și arta populară

Editura „Minerva”

mărturie îmi stă tinerețea...

Evocări de Victor Eftimiu

Amăgitorul diavol cu coada instelată

Dacă, la bătrânețe, anii trec vertiginos, fără să-ți se îndeplinească lucrul, cît de amețitor se succed toate întîmplările vieții cînd ai pornit-o la drum, tînr, fără nici un sprîjin și fără să te lași pe tînjeală, cu sufletul plin de mirajele viitorului miriadar!

Știu că am lucrat prin diverse redacții și diverse tipografii, redacții friguroase, tipografii instalate în maghernite de scindură, cu vîntul și zăpada care se strecurau pe sub uși, printre zăbrelele aburitelor ferestre. Simt și azi, pe cerul gurii, gustul cărbunilor stîlși, din sobele de tuci. În fundul nărilor, în strălucirea încă tîm, petrolului din lămpile de tîmbeș, și al lumînărilor de seau, lipite de pupitrul zețarului...

Ah, bunii mei prieteni, zețarii! Bieții tipografi de odinioară!

Prăf de cositor, care le mîncă dinții pînă la rădăcina înverzită, pe urmă le fărâmița plămîni și le otrăvea single.

Foame și frig. Degete înghețate. Decoruri sinistre. Ganguri sordide, unde mirosea a mușce, a varză murată putredă și a gușgani morți...

Pe urmă, iată putregăul moral în care ne terfeleam cu toții, vinovați sau nevinovați, complici sau victime ale acelei lumi de politicianism abject, de șantaj, de prostituție...

Cuprinsul gazetelor de atunci: crime senzaționale. Incendii. Spinzurați. Inecați. Furturi. Deplasările cutărui șef de organizație. Tehnica zvonului: cine va face viitorul guvern? Campanii violente încetate brusce. Se cunoștea a doua zi și prețul tăcerii. Scandaluri, intimități familiare date în vileag.

Tocemii ca să nu începă o anumită campanie, tocemii să înceteze Samsari care regizau aceste tranzacții și trăiau în marginea publicisticii, dîndu-și titluri pompoase. Redactori care, pentru un plus de câteva zeci de lei pe lună, treceau de la o gazetă a unui partid, la oficiosul partidului rival, ducînd noului stăpîn și secretele foștilor patroni.

Cronicanții de la direcție și primii lor redactori, își ridicau palatele, în vreme ce tinerii imbecili cari le umpleau colonele, fericiți să ne vedem numele la gazetă și să primim o binevoitoare strîngere de mîna de la „șeful” imbuibat, trăgeam pe dracul de coadă, o coadă care ni se părea instelată... Coada instelată a dracului! Iată o imagine suprarealistă! S-o notăm!

Un ungher fericit pentru cincisprezece parale

Cafeneaua literară de la începutul acestui veac ținea loc de academie, club, redacție și adepot, poezilor famelicii ai epocii:

S-au adunat în cafele
Boemi săraci și vizitatori,
Poeti cu frunțile în nori,
Nerăbdători să urce-n stele...

Erau ceainăriile de pe calea Văcărești, era cafeneaua „Macedoniei” din pasajul Doamnei unde, pentru cincisprezece parale (un gologan și jumătate) îți cumpărai luxul unui ceai și dreptul de a respira cîte ore poștei aerul îmbelșit de tutun ars și de cărbune fumegător, iradiațiunile mîngietoare ale unei sobe de tuci, care se cocea și te cocea, într-un ungher. Apoi, prolețarul muzelor trecea, cînd zețai Fortuna îl favoriza, în localul de pe podul Mogoșoaii, colț cu strada Imperială, cam pe unde se încheie acum aripa dreaptă a Palatului Republicii. Cafeneaua se numea „Imperial” era ținută de un neamț din Svițera, Kübler, care Kübler a deschis mai tîrziu, pe strada Academiei, un alt local ce-i purta numele.

Cînd am înaintat și eu în grad — prin 1906-1907 — și părăsind „Macedonia” și ceainăriile din Calea Văcăreștilor, am putut să-mi ofer, în schimbul a patru gologani (patruzeci de bani) un „capuținer” la „Imperial”, printre clienții numitului Imperial mai plutea umbra îndurerată, amintirea a doi poeți, morți prea tîmpuriu, Ștefan Petică și Iuliu Cezar Săvescu. Era pe vremea cînd „poet” însemna sărăcie, vazăbondaj și ofițiu. Vremurile noi nu cunosc genul. Morțile tragice nu mai bîntuie printre scriitori. Cu excepția bietului Labis, cel mai talentat din generația lui, asasinat de un accident stupid, nu mai auzim de poeți ucși de mizerie, tuberculoză și demență.

Ultimii din specia aceasta nefericită au fost Artur Ienășescu, strigoiul de pe Calea Victoriei, profilat pe vitrinele aristocratului Capșa și Dumitru Marcu, un fecior de țaran din Poiana Sibiului cu care, prin 1908—1909 am fost coleg de redacție la „Tara noastră” a lui Ilarie Chendi și Octavian Goga, în Hermannstadt-ul de odinioară.

Dumitru Marcu era un băiat puțintel, cu părul creț, cu mustăcioara răsucită și cu pomeții obrazului trandafirii, stigmat al boalei necruțătoare care l-a și răpus, prin 1909

Cu-o groapă-n virf de munte fericii-l
Pe cel ce pentru totdeauna pleacă:
E mai aproape soarele de virfuri
Iar ceru-i primitor cu morții tineri...

Dumitru Marcu scria versuri frumoase, scria aforisme destul de originale sub titlul „Pulbere”, era responsabil al revistei noastre și purta Joben.

Se oferise („Tot mor eu!”) să-și ia asupra articolele care duceau, eventual, în lemnițele habsburgice pe autorii suspecți de irententism.

Ridica Horațiu mina...

Vestita cafenea Fialcovski, din piața Teatrului, eu n-am apucat-o. Veneau acolo actori bătrîni și tineri scriitori, printre cari Iuliu Cezar Săvescu, cirac al lui Alexandru Macedonski, marle poet blestemat. Suflet magnanim, mai generos decît ceilalți maeștri contemporani lui, încuraja pe debutanți, îi primea cu dragoste părintească, le publica versurile, le plătea, din sărăcia lui, o halbă de bere la „Căpitanul”, pe bulevard, la spatele statuii de azi a lui Spiru Haret, sau un șvarț cu lapte, în grădina cafenelei Bulevard.

Iuliu Săvescu a publicat cîteva poezii în „Literaturul” și „Liga ortodoxă”, conduse de poetul „Noptilor” și al „Rondelelor”, reviste fără mare circulație, cu apariția neregulată și care nu puteau consacra pe un debutant.

Iuliu Cezar Săvescu a murit la treizeci de ani, într-o neagră mizerie.

Se vorbea încă, la „Imperial” de poetul care juca table la Fialcovski; se citau strofe din el, printre care două frumoase poezii, care merită să fie scoase din uitare și comunicate cititorilor de azi. Versuri limpezi, muzicale, pline de imagini evocatoare.

Influența lui Macedonski se resimte în poezia lui Săvescu; de altfel, mai toți poeții care au început pe la sfîrșitul secolului trecut și la începutul veacului nostru au fost tributarii lui Macedonski. Maeștrul a influențat literatura epocii. În aceeași măsură ca Mihai Eminescu.

Fiindcă am pomenit de Eminescu, e locul să amintim că Alexandru Macedonski a suferit decenii întregi oprobriul public pentru un nefericit catren pe care l-a tipărit în ziua cînd „Lucaferul” s-a întunecat, cînd bardul țării a fost dus la spitalul de nebuni.

Zeci de ani a fost hulit Macedonski pentru cele patru nefericite versuri.

Și dacă am redeschis acest penibil proces o fac întru reabilitarea poetului „Noptilor”, care nu o dată mi-a exprimat adîncul său regret pentru cele întîmplate.

Macedonski susținea că nu în Eminescu a vrut să lovească. Dar o fatală coincidență a făcut ca strofa incriminată să apară în aceeași zi cînd genialul Mihai era internat.

Accentul de sinceră căință al lui Macedonski era alt de convingător, pornit din alt adînc de inimă, înclis ar fi nedrept să-l tot apăsăm cu aceeași povară, să-l scoatem din literatură, cum au făcut-o, cu perfidie, numeroșii săi dușmani, decenii întregi. Din fericie, însă, astăzi Alexandru Macedonski a fost pus la locul ce i se cuvine.

Ca mulți alții, Iuliu Săvescu a debutat sub ocrotirea și influența animatorului care a fost Alexandru Macedonski.

Iată poezia lui „La polul nord, la polul sud”, remarcabilă mai ales pentru epoca în care a fost scrisă.

La polul nord, la polul sud, sub stele veșnic adormite.
In lung și lat, în sus și-n jos, se-ntînd cîmpii nemărginite,
Cîmpli de gheață ce adorm pe așternutul mării ud,
Cu munți înalți, cu văi adînci, la polul nord, la polul sud.

Cînd dintre munții solitari îngălbenește luna plină,
Vărsînd pe albul dezolat o cadaverică lumină,
Se văd ieșind ai mării urși, cu ochi de foc, cu pașii rari,
Cînd dintre văile adînci, cînd dintre munții solitari,

Și dorm adînc, și dorm mereu nemărginitele polare,
Iar din prăpăstiile-adînci se aude-o stranie vibrare,
Și urșii albi, indușoși, într-un oftat adînc și greu,
Se-ntînd pe labe de sîdef și dorm adînc, și dorm mereu,

Iată și „Fîntina Bla, luziei” legănată de același ritm armonios, impecabilă ca formă și care poate fi socotită printre cele mai frumoase ce s-au scris pe-atunci.

La fîntina Blanduziei
Sta Horațiu-adeștorii,
Și pe undă poeziei
La fîntina Blanduziei
Împletea cununii de flori.

Și pica, pica fîntina
În susurul matinal,
Ridica Horațiu mina
Și pica, pica fîntina
Versuri clare de cristal.

În tăcutele boschete
Se-auzea cîte-un suspin.
Era Bachus printre fete,
În tăcutele boschete
Între ceupele cu vin.

Și se bea, se bea-n neștire,
În dîmbrăci ca și în lunci,
Era numai fericie,
Și se bea, se bea-n neștire
Astfel cum se bea atunci.

cu ce să-și plătească un pahar cu lapte. Nu mai îndrăzne să se așeze la masa scriitorilor: era slab, cutreierat de-o tuse seacă, galben, îmbătrînit. Seda la lîngă soba de tuci, cu pardesul zdrențăros pe el și se încălzea: focul, singura lui hrană, singura lui alinare...

A murit la spitalul Brîncovenesc la 9 martie 1903... A murit surizător, împăcat, fericit că a scăpat de amarul unei existențe ticăloase. Pe Podul Mogoșoaii, trecînd de la spitalul Brîncovenesc spre cîmîturul Pătrunjel, dricul săracilor purta spre locul de veci un sicriu acoperit cu flori de primăvară. Carul funerar era urmat de bunul Kübler, patronul cafenelei și de scriitorul Alexandru Macedonski, Mircea Demetriade, Cîncinat Pavelescu, D. Karnabatt și Ștefan Petică, toți discipoli și colaboratori ai cenealului Macedonski.

la absurd. Sărăcia lui mergea în contrapunct cu mania eleganței, a unei eleganțe vestimentare demodate...

Hainele uzate, motololite i se păreau costumele fastuoase ale scriitorului englez Oscar Wilde, la modă pe atunci și pe care-l admira.

Ștefan Petică avea un nas acvilin, un barbișon blond-cenușiu sub pălăria mare, neagră, cu bordurile largi și cu care saluta ca un spaniol de melodramă.

Imaginativ pînă la mitomanie, transforma lecturile în realitate.

— Văra mi-am petrecut-o în Rusia, unde am făcut o vizită lui Tolstoi! povestea el.

Și reproducea convorbirile avute cu pustnicul de la Iasnaia-Poliana. Ideile — citite prin cărți și reviste — convingerile sociale, religioase, apostolice ale genialului moșneag, măturisite lui însuși, Ștefan Petică. Confratii îl ascultau cu o prefăcută atenție și cu un suris de ironie.

Fecior de țărani săraci din Moldova, Petică evoca în cafelele bucureștene splendoarea castelului medieval în care se născuse, galeria strămoșilor lui, boierii de Ștefan-cel-Mare.

Cînd nu era văzut în birturile modeste unde se-nlîneau de obicei boemii de teapa lui, poetul „Feciorul în alb” spunea că a luat masa la Capșa cu priintul cutare, în compania celebrei Carmencita, dansatoarea de la varietele Hugo, căreia îi oferise pietre scumpe, (sticle colorate) și-i făgăduia diamantul negru, ascuns într-o firidă, în pîmîntele castelului strămoșesc.

Mania sticlelor colorate, pe care le dăruia ciracilor drept nestemate aduse de la Paris și remise lui de către miliardarul american Rockefeller, mania aceasta nevinovată o avea și Alexandru Macedonski.

Odată l-a fericit cu un pumn de giuvaeruri și pe un tînr actor bucureștean, entuziasmat de felul cum acesta îl recitase o poezie. L-a felicitat cam așa:

— Manolescu! fleac, Nottara moff! Tu ești cel mai mare tragedian al țării. Ține smaralde! Ține rubine! Ține opale!

Și-i umplea buzunarele cu nestemate. Din nefericie, tatăl fericitului posesor al acelor pietre scumpe era ceasornicar și se pricepea la giuvaeruri.

Bătrînul orologer l-a adus la realitate pe junele actor, cel mai mare tragedian român. Povestea bijuteriilor lui Macedonski și Ștefan Petică n-o vom privi numai sub aspectul ei comic, copilăresc.

Asemeni țăraniilor obidiți, care în sărăcia lor, în frigul și foamea care-i ușa, născociau palate de marmură și porfir, cu mese încărcate de toate bunățiile pămîntului; asemeni beduinului înșelat, care popula pustietățile Saharelor cu hazvuzuri, grădini și cascade miraculoase, — sărmanii poeți, în viața lor plină de privațiuni, imaginau vizionii de lux și splendoare, fasturi supreme.

Foamea românului, setea arabilului le întriră-pa fantezia și acestei fantezii datorăm minunatele narațiuni populare basmele care au străbătut continente și secole.

Tot așa, din visuriile, din speranțele, din așteptările lor, scriitorii ne dau frumuseți nepieritoare. Jocurile spiritului sînt cu atît mai puternice cu cît trupul e mai istovit. Din mizeriile realității se alimentă feerile interioare. Privațiunile sînt hrana sufletului.

O victimă a propriei sale imaginații a fost și nefericitul Ștefan Petică.

A făcut și gazetărie, cu mult talent. Dar, pe vremea aceea, nici gazetăria nu-și hrănea omul.

Cîteva luni după moartea bunului său prieten Iuliu Săvescu, Ștefan Petică, trei ani mai tînr decît el, i-a reluat tragica poveste. La cafeneaua lui Kübler, izolat de ceilalți scriitori, Petică sta, în colțul unde agonizase și Iuliu Săvescu. Îmbătrînit, slăbit, se încălzea la aceeași cărbuni din soba de tuci, tușea. Simțindu-și sfîrșitul, a plecat acasă, la castelul medieval al străbunilor, din Bușteni Tuțovei, și a murit în umila casă părintească.

Plecarea lui din viață n-a stîrnit o prea mare vîlvă la București. Numai Ilarie Chendi, apoi D. Karnabatt i-au consacrat articole însușite și emoționante.

Noi, generația imediat următoare lor, vestim din povestirile și scrisul altora, în cartea sa „Bohema de altădată”, apărută în editura „Vremea”, poetul și ziaristul atît de talentat D. Karnabatt, mort și el acum cîțiva ani, publică două documentate articole despre Iuliu Săvescu și Ștefan Petică, pe care i-a cunoscut bine, cu care a început munca literară și gazetărească.

Poeți de care nu mai pomeneste nimeni astăzi și al căror nume n-ar trebui lăsat în negura uitării, veneau la cafeneaua Kübler, în vremea cînd se aprindea strălucita pleiadă a lui Șt. O. Iosif, D. Anghel, Octavian Goga, Panait Cerna, Mihai Codreanu, Ion Minulescu, Bacovia...

Printre cei rămași necunoscuți vom cita pe Ion Blrseanul și Andrei Naum, pe francezul Boniface Hétrat, un profesor în vîrstă, cam arțăgos, cam antipatic, cu dinții stricați și pe care Ilarie Chendi îi numise Barbă-Putredă. Hétrat a scos o carte de versuri românești, „Avea”.

Ion Blrseanul și Andrei Naum au publicat versuri în „Viața literară și artistică” a lui Coșbuc, Ion Gorun și Ilarie Chendi. Ion Gorun era un poet, un povestitor, un ziarist de

*) Grigore, marele interpret al lui Hamlet și rivalul lui Nottara.

[Continuare în pag. 7]

Iar satirii, fără saftu
După nimfe ațegau,
Suridea dinu Horațiu
Iar satirii, fără saftu
Le prindeau și le jucau.

Și era pe-atuncea viață,
Ah, ce timp fără păcat!
Era veșnic dimineață
Și era pe-atuncea viață,
Și Horațiu împărat!

Iuliu Săvescu a venit la București tînr, frumos, voinic, încrezător în viață, dornic s-o biruiască. Dar vitregia vremilor l-a înfrînt. Ce le trebuia imbuibaților din palate, un nou poet? L-au lăsat și pe el să se prăpădească în tagma nefericitorilor boemi mizeri, fizici, alcoolici, cu mintea rătăcită.

Ultimii ani din viață, Iuliu Săvescu și i-a depănat într-o odăită mizeră, singur, nemîncat. La cafenea, nu consuma nimic, neavînd

Imperiale daruri de cioburi de sticlă colorată pentru artiști și scriitori

Ștefan Petică. Alt poet, altă victimă!
Venise în Capitală, din comuna lui natală Bușteni, unde a și murit, înainte de vreme, după ce trecuse prin purgatoriul bucureștean.

Ultimii săi prieteni mi vorbeau de el ca de o apariție stranie, donchișotească. Își purta capul în stele.

Vedea toate prin prisma idealismului, poezia cele mai mici amănunte ale vieții. Exagera. Infrumuseța, înobilă toate, plină

REDACȚIA :

București, Bd. Ana Ipătescu 15

Telefon : 13 51 54 ; 13 46 10

ADMINISTRAȚIA :

Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :

3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la

COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA ȘCINTEII”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu

Paginător : Nicolae Ion.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMANIA

Redactor șef : Ștefan Bănușescu

Redactori șefi adjuncți :

Cezar Baltag, Pănuș Neagu,

Adrian Păunescu

Secretar general de redacție :

Constantin Toiu

L